

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΟ ΙΡΛΑΝΔΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ
&
ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΣΠΥΡΟΣ Α. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ**

**ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Α. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ**

Περιεχόμενα	II
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ	IV
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	V
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΜΕΡΟΣ Α΄: ΙΡΛΑΝΔΙΑ	2
1. Εισαγωγή	3
2. Το Ιρλανδικό Μοντέλο: Πρότυπο Ανάπτυξης	4
2.1 Παράγοντες που Συντέλεσαν στο «Θαύμα»	7
3. Τα Προσόντα της Ιρλανδίας που τη Βοηθούν να Παραμείνει στην Πρωτοπορία	12
4. Προβλήματα που Αντιμετωπίζει	16
ΜΕΡΟΣ Β΄: ΕΛΛΑΔΑ	20
1. Εισαγωγή	21
2. Η Πορεία της Οικονομίας την Περίοδο 1996-2005	22
2.1 Η Οικονομία την Περίοδο 1996-2002	22
2.2 Η Οικονομία το 2003	25
2.3 Η Οικονομία το 2004	28
2.4 Η Αναπτυξιακή Πορεία το 2005	32
2.4.1 Δημοσιονομικές Εξελίξεις το 2005	34
3. Το «Θαύμα» της Ελλάδος	36
3.1 Οι Καινοτομίες Πολιτικής	37
4. Σύγκριση Ελλάδος και Ιρλανδίας	39
5. Παράδειγμα Ελληνο-Ιρλανδικής Συνεργασίας στο Χώρο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης: Η Περίπτωση του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης και του Cork Institute of Technology	44
ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	46
1. Εισαγωγή	47
2. Προτεραιότητες και Στόχοι: Προκλήσεις για την Κυβέρνηση	48
3. Μεταρρυθμίσεις που Διενεργούνται	51
4. Αναπτυξιακές Προοπτικές της Ελλάδος	55
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	59

1. Μπορεί, τελικά, να μιμηθεί η Ελλάδα την Ιρλανδία; 60

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 63

Κατάλογος Συντμήσεων

1. Α.Δ.Ε.	Ακαθάριστο Διαθέσιμο Εισόδημα
2. Α.Ε.Ε.	Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα
3. Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
4. Α.Ξ.Ε.	Άμεσες Ξένες Επενδύσεις
5. Δ.Ε.Κ.Ο.	Δημόσιες Επιχειρήσεις Και Οργανώσεις
6. Δ.Ν.Τ.	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
7. ΕΒΕΘ	Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσ/νίκης
8. Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
9. Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
10. Ε.Σ.Υ.	Εθνικό Σύστημα Υγείας
11. Ε.Σ.Υ.Ε.	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας
12. Κ.Π.Σ.	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
13. Μ.Σ.Ι.	Μηχανισμός Συναλλαγματικής Ισοτιμίας
14. Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
15. Ο.Ν.Ε.	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
16. Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Σταθερότητας & Ανάπτυξης
17. Π.Δ.Ε.	Προϋπολογισμός Δημόσιων Επενδύσεων
18. Π.Σ.Α.	Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης
19. Σ.Δ.Ι.Τ.	Συμπράξεις Δημόσιου & Ιδιωτικού Τομέα
20. Σ.Π.Σ.	Συνολική Παραγωγικότητα Συντελεστών
21. Υ.Υ.Κ.Α.	Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας Β2	Έσοδα και Δαπάνες της Κεντρικής Κυβέρνησης το 2004	31
Πίνακας Β3	ΑΕΠ, Χρηματοδότηση Ιδιωτικού Τομέα, Πληθωρισμός, Όγκος Λιανικών Πωλήσεων	35
Πίνακας Γ1	Μακροοικονομικές Προοπτικές	58

Πρόλογος

Αρκετά συχνά γίνεται σύγκριση μεταξύ των αναπτυξιακών υποδειγμάτων που χρησιμοποίησαν διάφορες χώρες-μέλη της Ε.Ε. με σκοπό να αντληθούν

συμπεράσματα τα οποία θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε πιο αποτελεσματικές οικονομικές πολιτικές. Από τη σύγκριση αυτή, το ιρλανδικό μοντέλο-υπόδειγμα κερδίζει τις περισσότερες εντυπώσεις.

Είναι γεγονός ότι σε σύντομο χρονικό διάστημα, η Ιρλανδία αναρριχήθηκε από τις τελευταίες θέσεις στην κορυφή της Ε.Ε. λόγω του υψηλού ρυθμού ανάπτυξης αλλά και λόγω του γεγονότος ότι η ανάπτυξη της ιρλανδικής οικονομίας είχε ανθεκτικό και πάγιο χαρακτήρα.

Έτσι, η Ιρλανδία αποτελεί το «παράδειγμα προς μίμηση» όλων όσων πιστεύουν ότι η είσοδος στην Ε.Ε. μπορεί να φέρει την ευημερία. Όταν η Ιρλανδία μπήκε στην ένωση, το 1973, το κατά κεφαλήν της εισόδημα ήταν 62% του μέσου όρου της Ε.Ε. για να ανέλθει το 2002 στο 121%. Ωστόσο η συμμετοχή στην Ε.Ε. δεν αποτελεί εγγύηση από μόνη της για την ευημερία. Η χώρα μας, η Ελλάδα, όταν έγινε μέλος της Ε.Ε. το 1981, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν στο 64% του μέσου όρου της Ε.Ε. και το 2002 έφτασε στο 70%.

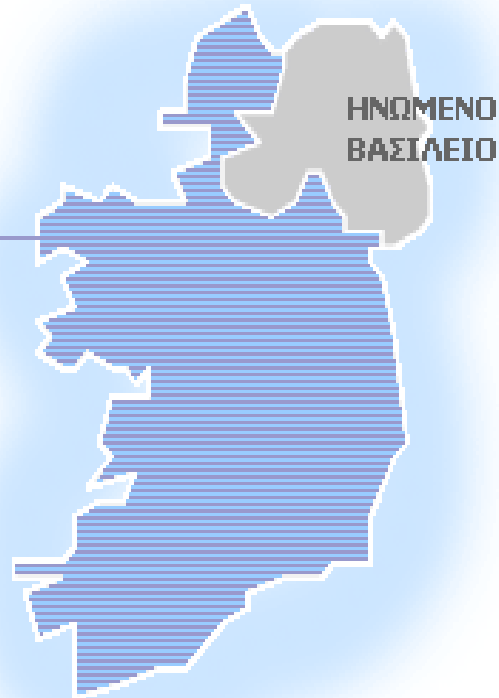
Όλα τα παραπάνω, για την περίπτωση της Ελλάδας σημαίνουν ότι όποτε δημιουργηθεί χώρος ώστε να αναπτυχθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία και να εισρεύσουν ξένες άμεσες επενδύσεις, τότε μία οικονομία μπορεί να είναι αισιόδοξη για το μέλλον της.

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα προσπαθήσω να παρουσιάσω και να αναλύσω το «ιρλανδικό μοντέλο» και να αντιπαραθέσω τα διδάγματα της Ιρλανδίας με την ελληνική πραγματικότητα. Θα επισημάνω τι έχει κάνει μέχρι στιγμής η Ιρλανδία και τι θα μπορούσε να κάνει η Ελλάδα ώστε να θέσει τις βάσεις για μία μεσοπρόθεσμη ανάπτυξη της οικονομίας της.

Προς το παρόν, όμως, η Ιρλανδία αποτελεί παράδειγμα για μίμηση και η Ελλάδα παράδειγμα για αποφυγή, μεταξύ των δέκα νέων μελών της Ε.Ε..

ΜΕΡΟΣ Α΄ : ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Ιρλανδία

1. Εισαγωγή

Όταν η Ιρλανδία μπήκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1973, κανείς σε θα μπορούσε να προβλέψει αυτό που θα ακολουθούσε: Τη μεταμόρφωση της οικονομικά αποτυχημένης Ιρλανδίας σε μια δυναμική «κέλτική τίγρη».

Σε μια έρευνα του περιοδικού Economist, το 1988, η Ιρλανδία χαρακτηρίστηκε ως η φτωχότερη χώρα μεταξύ των πλουσίων, η οποία όδευε προς την καταστροφή, επειδή είχε προσπαθήσει να οικοδομήσει ένα κράτος κοινωνικό, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές, στηριγμένο σε μία

οικονομία πολύ φτωχή για να το αντέξει. Όμως, λίγα χρόνια αργότερα, το 1997, στο ίδιο περιοδικό, η Ιρλανδία έγινε εξώφυλλο ως το λαμπρό παράδειγμα της Ευρώπης επισημαίνοντας την αξιοσημείωτη μεταμόρφωση μιας ασήμαντης-περιθωριακής ευρωπαϊκής χώρας σε ολοζώντανη οικονομία.

Η μεταμόρφωση αυτή δεν επιτεύχθηκε αμέσως. Μετά το 1960, όπου άρχισε να κάνει σημαντικά βήματα ανάπτυξης (προσέλκυσε άμεσες ξένες επενδύσεις, εφήρμοσε δωρεάν δευτεροβάθμια εκπαίδευση το 1967, εντάχθηκε στην κοινότητα το 1973 απολαμβάνοντας όλα τα οφέλη-επιδοτήσεις κτλ), οι δύο πετρελαϊκές κρίσεις τη δεκαετία 1970 σε συνδυασμό με την πολιτική που ακολούθησαν οι ιρλανδικές κυβερνήσεις, ως αντίδραση στην κατάσταση που υπήρχε, κατάφεραν να πετύχουν επιβράδυνση της ανάπτυξης σε όλους τους τομείς. Το 1987, δεκαπέντε χρόνια μετά την ένταξή της, αντιμετώπιζε διψήφιο ποσοστό ανεργίας, μαζική μετανάστευση κι ένα δημόσιο χρέος πάνω από το 120% του ΑΕΠ της. Όμως μετά από λίγα χρόνια, έγινε παράδειγμα ανάπτυξης, με χαμηλό πληθωρισμό κι ανεργία, χαμηλή φορολογία και μηδαμινό δημόσιο χρέος.

Πολλοί φορείς έχουν μπει στη διαδικασία να εξηγήσουν τι συντέλεσε σε αυτή την ανάπτυξη. Προσπαθούν να καταλάβουν αν ήταν καθαρή τύχη και οι συγκυρίες ήταν τέτοιες έτσι ώστε βοήθησαν σ' αυτό το θαύμα ή υπήρχαν οι βάσεις οι οποίες αξιοποιήθηκαν με τον πιο ιδανικό τρόπο και κατάφεραν να φθάσουν στο επίπεδο αυτό.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο επιτεύχθηκε το Ιρλανδικό Θαύμα, οι παράγοντες που συντέλεσαν στην πραγματοποίησή του και, τέλος, οι κίνδυνοι και τα προβλήματα που ακόμα αντιμετωπίζει κι απειλούν την περαιτέρω ανάπτυξή της.

2. Το Ιρλανδικό Μοντέλο: Πρότυπο Ανάπτυξης

Είναι πλέον γνωστό σε όλους ότι η Ιρλανδία διαθέτει την ταχύτερα αναπτυσσόμενη οικονομία όλων των χωρών της ΕΕ. Για περισσότερο από μία δεκαετία η ανάπτυξή της έχει ξεπεράσει τόσο τον μέσο όρο της ΕΕ όσο και αυτόν των χωρών σου ΟΟΣΑ. Μετά από ατελείωτες αναλύσεις, οι ειδικοί εξηγούν ότι το «ιρλανδικό θαύμα» της δεκαετίας 1990 οφείλεται κατά κύριο λόγο στην επιτυχή εκμετάλλευση των άμεσων ξένων επενδύσεων, στη χαμηλή φορολόγηση των εταιρειών, στην πολιτική συναίνεσης ως προς την οικονομική

πολιτική, στην παιδεία και στην ολοένα και μεγαλύτερη προσφορά εξειδικευμένων εργατών.

Οι δείκτες που καταγράφουν την αναρρίχηση της Ιρλανδίας από τη θέση του ουραγού στην κορυφή της κατάταξης των ευρωπαϊκών χωρών βάσει των οικονομικών τους επιδόσεων είναι αξιοπρόσεκτοι: το 1987, το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας αντιστοιχούσε στο 69% του μέσου όρου της Ε.Ε. (προσαρμοσμένου στην Ευρώπη των «15»), ενώ το 2003 είχε φτάσει στο 136%. Η ανεργία μειώθηκε από 17% το 1987 σε 4% το 2003 και το δημόσιο έλλειμμα συρρικνώθηκε από 112% του ΑΕΠ (εγχώριου) σε 33%. Η ετήσια αύξηση του ΑΕΠ (εγχώριου) στη δεκαετία του 1990 αντιστοιχούσε στο εντυπωσιακό 6,9% κατά μέσον όρο, ενώ η αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος -συνήθως ο καταλληλότερος δείκτης μέτρησης για την οικονομία της Ιρλανδίας- ήταν ελάχιστα χαμηλότερη. Ίσως ακόμα πιο εντυπωσιακό στοιχείο αποτελεί η ανάκαμψη της ιρλανδικής οικονομίας έπειτα από μια πρόσκαιρη υποχώρηση που συνέπεσε με εκείνη της αμερικανικής και, κυρίως, με την πτώση των δεικτών στους οικονομικούς τομείς της πληροφορικής - τεχνολογίας κατά το 2001-02: τόσο για το 2004 όσο και για το 2005 ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να διαμορφωθεί περί το 4%-5%.

Το ενδιαφέρον του κόσμου για την Ιρλανδία δεν περιορίζεται μόνο στο παραμύθι της φτωχής που έγινε πλούσια. Χάρη στην ιρλανδική διασπορά, δημιουργήμα ενάμιση αιώνα μετανάστευσης, η χώρα διαθέτει πολύ μεγαλύτερο κύρος απ' όσο δικαιολογεί ο μικρός πληθυσμός της. Διαθέτει και αξιόλογη θητεία στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (2001-02). Αλλά και οι Ευρωπαίοι εντυπωσιάστηκαν από την ιρλανδική προεδρία το πρώτο ήμισυ του 2004, οπότε η Ιρλανδία διαχειρίστηκε επιτυχώς όχι μόνο τη διεύρυνση της Ε.Ε. προς Ανατολάς και την εκλογή νέου προέδρου της Επιτροπής, αλλά επίσης και τη συμφωνία για μια νέα συνταγματική συνθήκη της Ε.Ε., που διαπραγματεύθηκε ο πρωθυπουργός Bertie Ahern.

Από την άλλη μεριά των συνόρων, η Βόρεια Ιρλανδία, με πληθυσμό 1,7 εκατ. κατοίκων, αποτελεί υπόδειγμα για το πώς λύνεται ένα παγιωμένο πρόβλημα τρομοκρατίας. Η ειρηνευτική διαδικασία στην περιοχή παραμένει ανολοκλήρωτη: τα εμπόδια είναι πολλά, οι μεροληπτικές συμπεριφορές δεν ξεπεράστηκαν. Παρ' όλ' αυτά, οι δεκαετείς επίπονες διπλωματικές προσπάθειες τόσο της βρετανικής και της ιρλανδικής κυβέρνησης όσο και των πολιτικών και

παραστρατιωτικών ηγετών των αντιμαχομένων στον Βορρά τείνουν να εξαλείψουν τη βία που παραμόρφωνε τη Βόρειο Ιρλανδία επί είκοσι χρόνια.

Η ειρήνη στη Βόρειο Ιρλανδία ευνόησε την οικονομία ολόκληρου του νησιού. Όποιος επισκέπτεται σήμερα το Δουβλίνο δυσκολεύεται να πιστέψει ότι αυτή η τόσο κοσμοπολίτικη και γεμάτη ζωντάνια πόλη ήταν, πριν από λίγες μόνο δεκαετίες, σκυθρωπή και καταθλιπτική. Τη δεκαετία του 1960, η κυρίως αγροτική οικονομία της Ιρλανδίας, που στηριζόταν σχεδόν αποκλειστικά στις εξαγωγές προς τη Βρετανία, μόλις είχε αρχίσει να αποπαγιδευείται από τον άστοχο προστατευτισμό, ο οποίος από τη δεκαετία του 1930 ήταν το άλφα και το ωμέγα της απερίσκεπτης οικονομικής πολιτικής του Eamon De Valera. Η Ιρλανδία μάλλον είχε χάσει το τρένο της ευρωπαϊκής μεταπολεμικής ανάπτυξης, τα επίπεδα διαβίωσης είχαν βαλτώσει και η μετανάστευση βρισκόταν στο απόγειό της. Το 1960, ο πληθυσμός της Δημοκρατίας είχε πέσει περίπου στα 2,8 εκατομμύρια - ο χαμηλότερος μέσα σε δύο αιώνες, ωχρή ανάμνηση των 8 εκατομμυρίων (για όλο το νησί) του 1840, όταν η Ιρλανδία ήταν μία από τις πιο πυκνοκατοικημένες χώρες της Ευρώπης.

Η δεκαετία του 1960 ήταν σημαντική καμπή στην ιστορία της. Η εταιρική φορολογία επί των ξένων πολυεθνικών εταιρειών που έκαναν επενδύσεις στην Ιρλανδία έπεσε στο μηδέν το 1957. Η χώρα, καθυστερημένα, ανοίχτηκε στο ελεύθερο εμπόριο με τη Βρετανία - και με την υπόλοιπη Ευρώπη, όταν πια, το 1973, εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. Ο συνδυασμός μηδενικής εταιρικής φορολογίας, οικονομίας χαμηλών ημερομισθίων εντός της ΕΟΚ και κοινής γλώσσας αποτέλεσε ισχυρό δέλεαρ για τους Αμερικανούς βιομηχάνους. Το παρατεταμένο ειδύλλιο της Ιρλανδίας με τις άμεσες ξένες επενδύσεις άρχισε τη δεκαετία του 1960. Η δωρεάν δευτεροβάθμια εκπαίδευση για όλους ήρθε το 1967. Και μετά το 1973, οι Ιρλανδοί αγρότες επωφελήθηκαν από τις γενναιοδωρες αγροτικές επιδοτήσεις της Ευρώπης.

Όμως αυτή η γεμάτη υποσχέσεις αρχή εγκλωβίστηκε στις δύο πετρελαϊκές κρίσεις της δεκαετίας του 1970 και ακόμα περισσότερο, στη στενόμυαλη πολιτική με την οποία αντέδρασαν οι ιρλανδικές κυβερνήσεις: επιχείρησαν να αντισταθμίσουν την πτώση του επιπέδου διαβίωσης που προκάλεσαν οι υψηλότερες τιμές του πετρελαίου με οικονομική και νομισματική διέγερση. «Πέτυχαν» υψηλό πληθωρισμό, υψηλό ποσοστό ανεργίας, επιβράδυνση της ανάπτυξης, εκλογική αστάθεια εντέλει - που αμαύρωσαν τη δεκαετία του 1980.

Παρά ταύτα, υπήρξε μια πλειάδα ειδικών παραγόντων που μετέβαλαν την τύχη της Ιρλανδίας μετά το 1987 και την οδήγησαν στην μεγάλη οικονομική άνθιση.

2.1 Παράγοντες που Συντέλεσαν στο «Θαύμα»

Σ' αυτή την ενότητα παρατίθενται οι ειδικοί παράγοντες που βοήθησαν στη συντέλεση του «Ιρλανδικού Θαύματος», οι οποίοι είναι:

➤ **Οικονομική και νομισματική σταθεροποίηση:** Η κυβέρνηση του κόμματος Fianna Fail του Charles Haughey, υποστηριζόμενη στην κρίσιμη αυτή περίπτωση από το κόμμα της αντιπολίτευσης, το Fine Gael, άρχισε να περικόπτει δαπάνες, φορολογία και δανεισμό. Η πτώση των επιτοκίων συνέβαλε στην τόνωση της οικονομίας, ενώ παρόμοια έδρασε και η υποτίμηση του νομίσματος το 1993. Η εισαγωγή του ευρώ,

το 1999, προσέφερε στην Ιρλανδία (ένα από τα ιδρυτικά μέλη της Ευρωζώνης) το όφελος των χαμηλότερων -έως υπερβολικά χαμηλών- επιτοκίων.

→ **Κοινωνική συνεργασία:** Αντίθετα με τη Βρετανία, όπου η κυβέρνηση Thatcher στράφηκε αποφασιστικά κατά των συντεχνιών, το 1987 οι Ιρλανδοί αναβίωσαν τον κοινωνικό διάλογο: έτσι, τα εργατικά συνδικάτα δέχθηκαν περιορισμούς στα ημερομίσθια με αντάλλαγμα μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση της εργατικής πολιτικής και μείωση της φορολογίας. Δεκαεπτά χρόνια αργότερα, συνδικάτα και εργοδότες εξακολουθούν να αναφέρονται θετικά στα πλεονεκτήματα της συνεργασίας των κοινωνικών εταίρων. Ακόμα και η αντιπρόεδρος Mary Harney, που ηγείται των υπέρμαχων της ελεύθερης αγοράς Προοδευτικών Δημοκρατών, θεωρεί τη συνεργασία αυτή σημαντικό παράγοντα της ιρλανδικής επιτυχίας.

→ **Ευρωπαϊκές επιδοτήσεις:** Χώρες όπως η Γερμανία -βασική χρηματοδότη της Ε.Ε.- επιχειρηματολογούν υποστηρίζοντας ότι το «ιρλανδικό θαύμα» οφείλεται στις τεράστιες μεταβιβάσεις από τις Βρυξέλλες. Ωστόσο, ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις έφθαναν στην Ιρλανδία ήδη από το 1973 - αρχικά με ελάχιστα αποτελέσματα. Η επέκταση των διαρθρωτικών ταμείων της Ε.Ε. μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχ, το 1992, προσέφερε βέβαια σημαντική βοήθεια, ωστόσο ακόμα και τότε οι μεταβιβάσεις ποτέ δεν ξεπέρασαν το 5% του ιρλανδικού ΑΕΠ, ποσοστό πολύ μικρότερο από εκείνο που για παράδειγμα αντιστοιχεί στις μεταβιβάσεις από τη Δυτική στην Ανατολική Γερμανία. Σύμφωνα με τις πιο έγκυρες μελέτες, οι ευρωπαϊκές επιδοτήσεις προσέθεσαν πιθανότατα ποσοστό περίπου 0,5% το χρόνο στο ρυθμό ανάπτυξης της χώρας κατά τη δεκαετία του 1990 - ποσοστό χρήσιμο, πολύ μικρό όμως σε σχέση με τη μέση ανάπτυξη του 6,9%. Σημαντικότερη από τις ευρωπαϊκές επιδοτήσεις υπήρξε πιθανότατα η δρομολόγηση της δημιουργίας μιας Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς το 1992. Η Ιρλανδία, που ήταν ένας μεγάλος εξαγωγέας προϊόντων χαμηλού κόστους προς τη Βρετανία και την υπόλοιπη Ευρώπη, επωφελήθηκε από την ακόμα πιο ελεύθερη πρόσβαση στις αγορές. Οι ευρωπαϊκές επιδοτήσεις έπαιξαν επίσης έναν άλλον έμμεσο ρόλο: επειδή απαιτούσαν το σχεδιασμό προγράμματος διαχείρισης κεφαλαίων

σε βάθος αρκετών χρόνων, βοήθησαν ώστε να μην επηρεαστεί η πορεία των έργων υποδομής (που τόσο πολύ τα χρειαζόταν η χώρα) από τις περικοπές που επιβλήθηκαν λόγω των οικονομικών πιέσεων της δεκαετίας του 1980.

➔ **Η άνθηση των άμεσων ξένων επενδύσεων:** Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960, αρκετοί ξένοι κατασκευαστές έκαναν επενδύσεις στην Ιρλανδία, παρακινημένοι από το δέλεαρ του χαμηλού κόστους και της μηδενικής εταιρικής φορολόγησης που προσέφερε η χώρα. Ανάμεσά τους υπήρχαν εταιρείες υψηλής τεχνολογίας, όπως η Polaroid και η Digital Equipment. Ωστόσο, περί το 1990 οι εταιρείες αυτές είχαν αποχωρήσει, όπως έκανε και η Gateway, μια κατασκευάστρια PC. Εκείνη την εποχή, έπειτα από διαμαρτυρίες της E.E., οι ελαφρύνσεις στη φορολόγηση των εταιρειών είχαν γίνει λιγότερο γενναιοδωρες (από φέτος ο φορολογικός συντελεστής για όλες τις εταιρείες είναι 12,5%). Όμως η Αρχή Βιομηχανικής Ανάπτυξης της Ιρλανδίας είχε μάθει καλά πώς να προσελκύει επωφελείς για τη χώρα επιχειρήσεις κι έτσι κατόρθωσε να κερδίσει μεγάλες άμεσες επενδύσεις στους τομείς του λογισμικού, των ημιαγωγών, των προσωπικών ηλεκτρονικών υπολογιστών, των φαρμάκων και των ιατρικών εργαλείων.

➔ **Εκπαίδευση:** Ένα από τα μεγαλύτερα θέλγητρα της Ιρλανδίας ήταν η άμεση παροχή ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, συμπεριλαμβανομένων επιστημόνων, μηχανικών και αποφοίτων σχολών διοίκησης επιχειρήσεων. Ήδη από τη δεκαετία του 1960, η χώρα είχε επενδύσει δυναμικά και χωρίς διακοπή τόσο στη δευτεροβάθμια όσο και στην ανώτατη εκπαίδευση. Τα δύο κεντρικά πανεπιστήμια του Δουβλίνου, αλλά κι εκείνα του Cork και του Galway, καθώς κι ένα καινούργιο στο Limerick, υπήρξαν κρίσιμοι αρωγοί των εταιρειών πληροφορικής & τεχνολογίας, φαρμάκων και φροντίδας της υγείας που έκαναν επενδύσεις σε αυτές τις περιοχές.

➔ **Χαμηλή ατομική φορολογία:** Στις δεκαετίες 1960 και 1970, ο υψηλός φόρος εισοδήματος και γενικά η υψηλή φορολογία είχαν αποθαρρύνει την εσωτερική ανάπτυξη, όμως από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η φορολογία άρχισε να μειώνεται απότομα, δίνοντας μεγάλη ώθηση στην εγχώρια επιχειρηματικότητα. Ο Des O'Malley, που εγκατέλειψε το κόμμα Fianna Fail του Charles Haughey για να ιδρύσει

τους Προοδευτικούς Δημοκράτες το 1985, υποστηρίζει ότι η μείωση του φόρου εισοδήματος ήταν το κλειδί που οδήγησε στο ιρλανδικό θαύμα.

→ **Δημογραφικό:** Στην Ιρλανδία, η μεταπολεμική έξαρση των γεννήσεων κράτησε περισσότερο χρόνια απ' όσο στην υπόλοιπη Ευρώπη, ενώ και ο αριθμός των ηλικιωμένων συνταξιούχων υπήρξε μικρότερος λόγω της αθρόας μετανάστευσης των δεκαετιών του '50 και του '60. Τη στιγμή, λοιπόν, που οι άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες αντιμετώπιζαν ήδη ταχύτατα γηράσκοντες πληθυσμούς, η Ιρλανδία δεχόταν την τονωτική στήριξη της νεολαίας της. Ο πληθυσμός της αυξάνεται σταθερά εδώ και 13 χρόνια, αύξηση στην οποία συμβάλλει επίσης η παύση της φυγής στο εξωτερικό και η έναρξη μιας ροής εισόδου στη χώρα.

→ **Αύξηση των εργαζομένων:** Η μεγαλύτερη συμβολή στο ιρλανδικό θαύμα όμως προήλθε από την αύξηση των εργαζομένων. Μέχρι τη δεκαετία του 1980, η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό ήταν χαμηλή σε σύγκριση με τα διεθνή δεδομένα. Σήμερα είναι πάνω από τον μέσο όρο. Αντιστρόφως, η ανεργία ήταν υψηλή, γύρω στο 17%, το 1987, ενώ σήμερα είναι 4%. Γενικά, ο δείκτης συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό έχει αυξηθεί από περίπου 60% που ήταν στη δεκαετία του 1980 σε σχεδόν 70%. Σε απόλυτους αριθμούς, οι εργαζόμενοι αυξήθηκαν από 1,2 εκατομμύριο το 1993 σε πάνω από 1,8 εκατομμύριο δέκα χρόνια αργότερα. Σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις, σ' αυτήν την εξέλιξη οφείλεται η μισή από την ανάπτυξη της Ιρλανδίας κατά τη δεκαετία του 1990.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός να εντοπιστεί σε ποιες από τις παραπάνω αιτίες οφείλεται περισσότερο η επιτυχία της Ιρλανδίας, κυρίως για δύο λόγους: Ο **πρώτος λόγος** είναι ότι πολλές από αυτές οφείλονταν σε μια μοναδική συγκυρία. Οι ευρωπαϊκές επιδοτήσεις, για παράδειγμα, αποτελούν πλέον παρελθόν, τώρα που η Ιρλανδία έχει γίνει μία από τις πλουσιότερες χώρες της E.E. Αντιστοίχως, η τόνωση της ανάπτυξης που προήλθε από την πτώση των επιτοκίων λόγω της εισαγωγής του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος δεν πρόκειται να επαναληφθεί.

Επίσης, μια για πάντα συνέβη και η απότομη αύξηση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό - μολονότι ο πληθυσμός της Ιρλανδίας παραμένει σχετικά

νεανικός, έχει αρχίσει να μοιάζει όλο και περισσότερο με αυτόν της υπόλοιπης Ευρώπης, όπου ο δείκτης γεννήσεων μειώνεται και αυξάνεται το ποσοστό των ηλικιωμένων. Το συμπέρασμα είναι σκληρό: κατά μεγάλο μέρος, το ιρλανδικό θαύμα (δηλαδή, οι υψηλότερες αποδόσεις) οφείλεται σε μη επαναλήψιμες μεταβολές (μεγαλύτερες εισφορές στα έξοδα παραγωγής) και όχι στην ανάπτυξη της παραγωγικότητας (δηλαδή, την αποτελεσματικότερη χρήση αυτών των εισφορών).

Στην πραγματικότητα, μια οικονομία που υπέφερε επί 50 χρόνια από αναποτελεσματικότητα, κακή οργάνωση και ατελή χρήση των εισφορών (ειδικότερα του γυναικείου εργατικού δυναμικού) έχει περάσει τα τελευταία 15 χρόνια προσπαθώντας να φτάσει στο επίπεδο των πιο αποτελεσματικών και καλύτερα οργανωμένων γειτόνων της. Τώρα χρειάζεται να βρει τρόπους να διατηρήσει αυτήν την ορμή. Ο **δεύτερος λόγος** που το μυστικό της ιρλανδικής επιτυχίας έχει κινήσει τόσο πολύ το ενδιαφέρον είναι επειδή πολλές χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης θέλουν να τη μιμηθούν.

Κάτι που, ωστόσο, δεν θα είναι καθόλου εύκολο. Ορισμένες χώρες ίσως μπορέσουν να αυξήσουν τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό τους, για τις περισσότερες όμως τα δημογραφικά τους δεδομένα θα αποτελέσουν πιο πολύ εμπόδιο παρά βοήθεια. Μπορούν να στοχεύσουν σε καλύτερη εκπαίδευση, αύξηση των άμεσων επενδύσεων και οικονομική και νομισματική σταθεροποίηση, τέτοια μέτρα όμως χρειάζονται χρόνια για να φέρουν αποτέλεσμα.

Τα νέα μέλη της Ε.Ε. θα ανακαλύψουν, όπως ανακάλυψε και η Ιρλανδία, ότι ο κόσμος έχει γίνει πολύ πιο ανταγωνιστικός. Η Ιρλανδία διαθέτει προσόντα που θα μπορούσαν να τη βοηθήσουν να παραμείνει στην πρωτοπορία, αντιμετωπίζει όμως και σοβαρά βραχυπρόθεσμα προβλήματα.

3. Τα Προσόντα της Ιρλανδίας που τη Βοηθούν να Παραμείνει στην Πρωτοπορία

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, η Ιρλανδία διαθέτει προσόντα που θα μπορούσαν να τη βοηθήσουν να παραμείνει στην πρωτοπορία.

Κατ' αρχάς είναι ο εντυπωσιακός μηχανισμός των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ). Βέβαια, πρωταρχικό ρόλο διαδραματίζει η Αρχή Βιομηχανικής Ανάπτυξης της Ιρλανδίας. Συνεπικουρούν, όμως, το Ίδρυμα Επιστημών της Ιρλανδίας, το Forfas & το Enterprise Ireland, το οποίο υποστηρίζει την εγχώρια βιομηχανία. Η Αρχή Βιομηχανικής Ανάπτυξης της Ιρλανδίας είναι παγκοσμίου εμβέλειας, ικανή να συναγωνιστεί όχι μόνον την υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά και μέρη όπως η Σιγκαπούρη και η Ταϊβάν, για αξιόλογα προγράμματα στους τομείς των φαρμακευτικών προϊόντων, της βιοχημείας, της τεχνολογίας πληροφορικής και των ιατρικών συσκευών.

Ο κατάλογος των ευχαριστημένων επενδυτών που διαθέτει (οι περισσότεροι αλλά όχι όλοι προέρχονται από την Αμερική) παραμένει εντυπωσιακός. Η Ιρλανδία παίρνει σχεδόν το ένα τέταρτο όλων των αμερικανικών ΑΞΕ που γίνονται στην Ευρώπη. Φιλοξενεί στο έδαφός της πάνω από 1.100 πολυεθνικές εταιρείες, οι οποίες εξαγουν προϊόντα αξίας κάπου 60 εκατομμυρίων δολαρίων το χρόνο.

Σε ορισμένους τομείς πρωτοπορεί: για παράδειγμα, παίρνει σχεδόν το ένα τρίτο όλων των ΑΞΕ της Ευρώπης στους τομείς των φαρμακευτικών προϊόντων και των υπηρεσιών υγείας. Εννέα από τις δέκα μεγαλύτερες φαρμακευτικές εταιρείες του κόσμου έχουν στην Ιρλανδία τα εργοστάσια τους (η Ιρλανδία παράγει το μεγαλύτερο μέρος του Viagra και του Botox που καταναλώνει η Ευρώπη). Επίσης, το ένα τρίτο των Η/Υ που πωλούνται στην Ευρώπη κατασκευάζεται στην Ιρλανδία. Η χώρα είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας λογισμικού παγκοσμίως, μεγαλύτερος και από την Αμερική. Το Διεθνές Κέντρο Οικονομικών Υπηρεσιών του Δουβλίνου, το οποίο πολλοί κάποτε αντιμετώπισαν με σκεπτικισμό, αποδείχθηκε πολύ επιτυχημένο - με προσωπικό κάπου 16.000 ατόμων.

Οι εταιρείες που έχουν εγκατασταθεί στο «σμαραγδένιο νησί» δείχνουν κατενθουσιασμένες. Στο Leixlip, δυτικά του Δουβλίνου, η Intel έχει επενδύσει κάπου 5 δισεκατομμύρια δολάρια στο μεγαλύτερο εργοστάσιό της ημιαγωγών που βρίσκεται εκτός Αμερικής. Μόλις έχει αρχίσει να λειτουργεί το Fab 24, την πιο προηγμένη εγκατάσταση κατασκευής μικροσίπ παγκοσμίως. Η Wyeth έχει επιλέξει το Δουβλίνο για να δημιουργήσει ένα από τα μεγαλύτερα βιοφαρμακευτικά κέντρα στον κόσμο. Το εργοστάσιο προσωπικών υπολογιστών της Dell στο Limerick είναι ένα από τα πιο παραγωγικά της εταιρείας. Η HP Compaq είναι ο μεγαλύτερος εργοδότης στο Galway και έχει το κύριο εργοστάσιό της στο χώρο που εγκατέλειψε η Digital Equipment μετά την αποτυχία της τη δεκαετία του 1990.

Η Apple έχει επιλέξει το Cork για να εγκαταστήσει το βασικό ευρωπαϊκό κέντρο εξέλιξης λογισμικού και υποστήριξης των προϊόντων της, μολονότι έχει μεταφέρει το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής της στη Δημοκρατία της Τσεχίας και στην Ταϊβάν. Η ιστορία της Apple είναι σύμβολο ευρύτατης αλλαγής. Όπως λέει ο απερχόμενος αντιπρόεδρος της Joe Gantly, το 1997 η εταιρεία απασχολούσε 1.800 άτομα στο Cork, το 90% των οποίων στην παραγωγή. Καθώς στα επόμενα χρόνια η Ιρλανδία έχανε σταδιακά το

πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους, οι περισσότερες από αυτές τις θέσεις εργασίας καταργήθηκαν. Ο Joe Gantly, όμως, έπεισε την εταιρεία να προχωρήσει σε δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, συγκεντρώνοντας στο Cork τις περισσότερες υπηρεσίες υποστήριξης και έρευνας που είχε στην Ευρώπη. Σήμερα απασχολούνται εκεί πάνω από 1.400 άτομα - οι πιο πολλοί, ειδικευμένοι πτυχιούχοι. Μόνο το 15% του προσωπικού απασχολείται στην παραγωγή.

Στο Ιρλανδικό Ίδρυμα Επιστημών, ο Bill Harris χρησιμοποιεί κρατικό χρήμα για να προσελκύσει κορυφαίους επιστήμονες και ερευνητές στην Ιρλανδία. Σκοπός του είναι να κάνει την Ιρλανδία φιλική προς τις επιστήμες και τους επιστήμονες. Πολλοί από τους «στόχους» του είναι Αμερικανοί ιρλανδικής καταγωγής, όπως ο ίδιος. Διαφημίζει την πρόσφατη επένδυση της Bell Labs στην υψηλού επιπέδου έρευνα και συνεργάζεται στενά με τα πανεπιστήμια. Πρυτάνεις όπως ο John Hegarty, του Trinity College του Δουβλίνου και ο Hugh Brady του University College του Δουβλίνου έχουν περάσει κάποια χρόνια στην Αμερική και συμμερίζονται τον αμερικανικό ενθουσιασμό για διασυνδέσεις μεταξύ πανεπιστημίων και βιομηχανίας υψηλής τεχνολογίας.

Ο Gerry Wrixon, πρόεδρος του University College στο Cork, είναι χαρακτηριστικό δείγμα αυτού του τύπου πανεπιστημιακών. Μετά την πτυχιακή εργασία και την ακαδημαϊκή σταδιοδρομία του στην Αμερική, γύρισε στην πατρίδα για να διευθύνει το Εθνικό Ερευνητικό Κέντρο Μικροηλεκτρονικής της Ιρλανδίας και στη συνέχεια να αναλάβει τη διοίκηση του Πανεπιστημίου, όπου μοιάζει να διαθέτει σχεδόν τον ίδιο χρόνο για διασυνδέσεις με επιχειρήσεις και βιομηχανίες όσο και για τους φοιτητές του. Θεωρεί υπόδειγμα το Stanford University και τη σχέση του με το Silicon Valley και δηλώνει, ότι εάν ένα πανεπιστήμιο θέλει να προκόψει, πρέπει να γίνει ίδρυμα επίλεκτων, που να ρίχνει όλο το βάρος του στην έρευνα.

Η απόσταση από τα μαζικής ανωτάτης παιδείας πανεπιστήμια της Ηπειρωτικής Ευρώπης -με τις ασήμαντες διασυνδέσεις τους με τις εγχώριες βιομηχανίες- είναι τεράστια. Τα πανεπιστήμια είναι επίσης αναπόσπαστο στοιχείο μιας άλλης μεγάλης πρόκλησης που αντιμετωπίζει η Ιρλανδία: της υποστήριξης της εγχώριας βιομηχανίας. Είναι πολύ λίγες οι γνωστές μεγάλες ιρλανδικές εταιρείες - πέρα από την Kerry Group (τρόφιμα), την CRH (οικοδομικά υλικά), την Jefferson Smurfit (χαρτί και συσκευασίες) και τη Ryanair. Καμιά τους δεν ασχολείται με τους εξαιρετικά επιτυχημένους τομείς

που κυριαρχούν στις ΑΞΕ στην Ιρλανδία, κυρίως τεχνολογία πληροφορικής, υπηρεσίες υγείας και φαρμακευτικά προϊόντα. Εταιρείες όπως η Elan (φάρμακα) ή η IONA Technologies είναι επιτυχημένες, αλλά μικρές (και η Elan είχε εμπλακεί και σε ένα μεγάλο λογιστικό σκάνδαλο).

Όμως η αναπτυσσόμενη βιομηχανία υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου γεννάει νέες επιχειρήσεις. Ένα παράδειγμα είναι η Multis στο Galway, «ανακατασκευάστρια» εξαρτημάτων υπολογιστών για λογαριασμό της HP Compaq και της Sun Microsystems. Η χώρα χρειάζεται περισσότερες εταιρείες αυτού του είδους εάν πρόκειται να παραμείνει στην πρωτοπορία. Χρειάζεται, επίσης, μια κυβέρνηση που να υποστηρίζει σθεναρά τις επιχειρήσεις.

Η δεκαετία του 1980 δίδαξε τους πολιτικούς όλων των αποχρώσεων τη μωρία της υψηλής φορολογίας, των υπερβολικών δαπανών και άλλων αντεπιχειρηματικών τακτικών. Η σημερινή κυβέρνηση συνασπισμού των κομμάτων Fianna Fail και Προοδευτικών Δημοκρατών, με επικεφαλής τον Bertie Ahern της Fianna Fail ως πρωθυπουργό, αλλά και την τρομερή Mary Harney ως αντιπρόεδρο, υπεύθυνη για τη βιομηχανία και τις επιχειρήσεις, και τον Charlie McCreenny ως υπουργό Οικονομικών, έχει κερδίσει τον έπαινο τόσο των Ιρλανδών όσο και ξένων επιχειρηματιών. Η Harney και ο McCreenny έχουν γίνει πασίγνωστοι στις συνεδριάσεις της Ε.Ε. ως υπέρμαχοι της οικονομικής μεταρρύθμισης και πολέμιοι της εναρμόνισης της φορολογίας - και οι πιο ένθερμοι σύμμαχοί τους είναι οι Βρετανοί.

Προσφάτως, η Mary Harney παρέλαβε μια νέα αναφορά επί της επιχειρηματικής στρατηγικής, την οποία συνέταξε μια επιτροπή υπό την Eoin O'Driscoll, διευθύντρια της Aderra, όπου τονίζεται ότι όχι μόνο πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση σε τομείς υψηλής προστιθεμένης αξίας και επιστημονικής έρευνας, αλλά πρέπει και να αναβαθμιστούν το marketing και η προώθηση προϊόντων, τομείς στους οποίους η Ιρλανδία χωλαίνει. Η Mary Harney προωθεί την εφαρμογή των συστάσεων αυτής της αναφοράς και πιστεύει ότι η Ιρλανδία χρειάζεται το κίνητρο του εντονότερου ανταγωνισμού ώστε ν' αναπτυχθεί η τοπική βιομηχανία της.

Όμως ο McCreenny πήγε στις Βρυξέλλες, η Harney έχει αναλάβει το υπουργείο Υγείας και ο Ahern, λόγω χαμηλής δημοτικότητας, πιέζεται να στραφεί προς τα αριστερά. Εντελώς ξαφνικά, η πολιτική κατάσταση της Ιρλανδίας έχει αποκτήσει εξαιρετική σημασία για την οικονομία της χώρας.

4. Προβλήματα που Αντιμετωπίζει

Εκτός από τα προσόντα που διαθέτει η Ιρλανδία, τα οποία τη βοηθούν να παραμείνει στην πρωτοπορία, αντιμετωπίζει και σοβαρά βραχυπρόθεσμα προβλήματα (οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά, θρησκευτικά).

Αρχικά, ένα παράδοξο που συμβαίνει στην Ιρλανδία είναι το εξής: το τεράστιο χάσμα μεταξύ του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) και του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος (ΑΕΕ).

Το ΑΕΠ είναι ο κοινότερος τρόπος μέτρησης του εθνικού εισοδήματος, στο οποίο το ΑΕΕ προσθέτει ένα στοιχείο που είναι γνωστό ως *net transfers of factor incomes*. Αυτό σημαίνει ότι προσθέτει τα κέρδη των ιρλανδικών εταιρειών στο εξωτερικό, τα οποία επαναπατρίζονται στην Ιρλανδία και αφαιρεί τα κέρδη των ξένων πολυεθνικών εταιρειών που λειτουργούν στην Ιρλανδία και τα οποία στέλνονται στο εξωτερικό. Στις περισσότερες χώρες τα δύο ποσά είναι μικρά και μπορεί επίσης κάπως να ισοσκελίζονται. Όμως, λόγω της μεγάλης έκτασης των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ιρλανδία, σε συνδυασμό με τη χαμηλή εταιρική φορολογία, πολλές μεγάλες ξένες εταιρείες έχουν μεγάλα κέρδη στην Ιρλανδία, τα οποία μεταβιβάζουν στις έδρες τους. Το αποτέλεσμα είναι ότι το ΑΕΕ της Ιρλανδίας είναι μέχρι και 25% μικρότερο από το ΑΕΠ της.

Καθώς εξελίσσεται η ιρλανδική οικονομία, θα περίμενε κανείς το ΑΕΠ και το ΑΕΕ να συγκλίνουν. Αντιθέτως, το χάσμα έχει διευρυνθεί. Από ορισμένες απόψεις, αυτό είναι δείγμα της οικονομικής ανωριμότητας της χώρας, καθώς και της αποτυχίας της να εκθρέψει ιθαγενή βιομηχανία. Ο Chris Coughlan, αντιπρόεδρος της HP Compaq και πρόεδρος του Εμπορικού Επιμελητηρίου του Galway, λέει ότι μέτρο της μελλοντικής επιτυχίας της Ιρλανδίας θα μπορούσε να αποτελέσει (μεταξύ άλλων) η σύγκλιση του ΑΕΠ και του ΑΕΕ της - που θα υποδήλωνε ότι ωρίμασε η εγχώρια βιομηχανία. Όμως, αν συμβεί κάτι τέτοιο, τότε το σύνολο των εξαγωγών της Ιρλανδίας δεν θα υπερβαίνει πια το εθνικό εισόδημα της χώρας.

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του ΟΟΣΑ, η Ιρλανδία δεν πρέπει να εφησυχάζει ακόμη κι αν έχει τόσο εντυπωσιακά οικονομικά επιτεύγματα. Θα πρέπει να προσέξει εγκαίρως την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητά της, καθώς θα πρέπει να στηριχθεί λιγότερο στις ξένες επενδύσεις και περισσότερο στον εγχώριο κλάδο των υπηρεσιών για την περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομίας της. Ακόμη, πρέπει να φροντίσει για την διεύρυνση της δεξαμενής εργατικού δυναμικού, τόσο με την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση όσο και με τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την προσέλκυση μεταναστών.

Επιπλέον, πρέπει να δώσει έμφαση στη βελτίωση των υποδομών της, που έμειναν σχετικά παραμελημένες στη φάση του «Κέλτικου Τίγρη» και καλούνται τώρα να εξυπηρετήσουν διπλάσια οικονομική δραστηριότητα αλλά και αυξημένο πληθυσμό σε σχέση με δέκα χρόνια νωρίτερα. Ιδιαίτερο κίνδυνο αποτελεί μία ενδεχόμενη κατάρρευση των τιμών των ακινήτων, που τριπλασιάστηκαν μέσα σε δέκα χρόνια και ενδέχεται να είναι υπερτιμημένες.

Ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι το πολιτικό σύστημα της Ιρλανδίας εξακολουθεί να αντικατοπτρίζει τον αγώνα για ανεξαρτησία. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν ένα κεντροαριστερό (γενικά σοσιαλιστικό) και ένα κεντροδεξιό (γενικά συντηρητικό ή χριστιανοδημοκρατικό) κόμμα, ίσως με μερικούς φιλελεύθερους στη μέση, συν ένα κόμμα Πρασίνων και μερικά τοπικά ή περιθωριακά κόμματα για συμπλήρωμα. Τα κόμματα της Ιρλανδίας δεν συμβαδίζουν μ' αυτό το μοντέλο (ούτε και εκείνα της Βορείου Ιρλανδίας. Είναι δύσκολο να διακρίνει κανείς τις πολιτικές διαφορές μεταξύ των δύο κύριων κομμάτων, του Fianna Fail και του Fine Gael. Το βασικό θέμα διάκρισης των

δύο κομμάτων δεν είναι η σημερινή πολιτική τοποθέτησή τους, αλλά το γεγονός ότι οι πρόγονοί τους βρίσκονταν σε αντιμαχόμενα στρατόπεδα κατά τον εμφύλιο πόλεμο του 1922-23.

Ένα, ακόμα, σοβαρό πρόβλημα είναι το γεγονός ότι η αποδυνάμωση του Καθολικισμού συντέλεσε στην αύξηση της εγκληματικότητας και της βίας.

Μολονότι, σχεδόν το 90% του πληθυσμού εξακολουθεί να ασπάζεται τον καθολικισμό, η Καθολική Εκκλησία δεν έχει πια τη μεγάλη δύναμη που είχε κάποτε. Πολέμησε σκληρά τη νομιμοποίηση του διαζυγίου, αλλά η ήττα της ήταν καθοριστική.

Την εποχή του De Valera, η δύναμη της Καθολικής Εκκλησίας ήταν απεριόριστη. Οποιοσδήποτε πολιτικός δεν μπορούσε καν να σκεφτεί πως θα υπέβαλλε κάποια πρόταση νόμου χωρίς προηγουμένως να εξασφαλίσει την υποστήριξη της Καθολικής Ιεραρχίας. Το διαζύγιο, η έκτρωση και οι περισσότερες μορφές αντισύλληψης ήσαν ουσιαστικά παράνομες.

Όμως, καθώς η χώρα έγινε πλουσιότερη κατά την τελευταία εικοσαετία, όλα αυτά άλλαξαν. Το διαζύγιο νομιμοποιήθηκε μόλις το 1995 και η έκτρωση παραμένει ως επί το πλείστον παράνομη, αλλά η οικογενειακή ζωή των Ιρλανδών θυμίζει ολοένα και περισσότερο Ευρώπη. Ο δείκτης γεννήσεων έχει μειωθεί δραματικά και σήμερα εργάζονται πολύ περισσότερες παντρεμένες. Ο δείκτης των εκτρώσεων υπολογίζεται ότι έχει αυξηθεί από περίπου 4,5% των κυήσεων το 1980 σε πάνω από 10% το 2002 (οι επεμβάσεις γίνονται κυρίως στη Βρετανία). Την ίδια περίοδο, οι γεννήσεις εκτός γάμου έχουν αυξηθεί από το 5% στο 31% του συνόλου. Και το ποσοστό των διαζυγίων αυξάνεται σταδιακά.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, σαν αποτέλεσμα της αποδυνάμωσης του καθολικισμού, το έγκλημα και η βία αυξάνονται με ταχύτατους ρυθμούς. Η Ιρλανδία έχει μεταβληθεί από χώρα που έστελνε μετανάστες στο εξωτερικό σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Σχεδόν το ένα τρίτο όσων έρχονται να εγκατασταθούν έχουν ιρλανδική καταγωγή (ή είναι παλιοί μετανάστες που επιστρέφουν), όμως έρχονται και πολλοί από μακρινές χώρες, όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς πολύ εύκολα στους δρόμους του Δουβλίνου. Στη χώρα έφτασε, τέλος, κι ένα μεγάλο κύμα μεταναστών από την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη. Σε εστιατόρια και μπαρ, ακόμα και σε πόλεις όπως το Cork

και το Galway, το προσωπικό συχνά προέρχεται από χώρες όπως η Σλοβακία ή η Κροατία (εκτός Ε.Ε.).

Επίσης, ο David Quinn, ένας δημοσιογράφος της ημερήσιας εφημερίδας Irish Independent, τονίζει την αυξανόμενη κατανάλωση ναρκωτικών και αλκοόλ, την απότομη αύξηση των αυτοκτονιών, τα ολοένα και περισσότερα κρούσματα σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων και μια αναπτυσσόμενη «αλητοκουλούρα». Όλα αυτά τα αποδίδει στο ότι η κοινωνία έχασε την ηθική πυξίδα της λόγω της παρακμής της θρησκείας. Ο Michael McDowell, όμως, ο υπουργός Δικαιοσύνης (που ανήκει στο κόμμα των Προοδευτικών Δημοκρατών), λέει ότι θα ήταν σφάλμα να νοσταλγεί κανείς τις παλιές καλές ημέρες διότι, όπως ο ίδιος τονίζει, δεν ήταν και τόσο καλές. Πιστεύει ότι οι κοινωνικές αλλαγές που προκαλούν επικρίσεις είναι κοινές σε ολόκληρη την Ευρώπη και ότι ο περιορισμός των ελευθεριών του ατόμου θα ήταν εσφαλμένη αντίδραση. Βέβαια, πέρυσι, η Ιρλανδία ήταν η πρώτη χώρα στην Ε.Ε. που απαγόρευσε εντελώς το κάπνισμα σε παμπ και εστιατόρια, η κυβέρνηση όμως το βλέπει ως θέμα υγείας και όχι ως θέμα πολιτικής ελευθερίας.

Οι αριστερών αποκλίσεων σχολιαστές επικρίνουν την κυβέρνηση, λένε ότι ενισχύει τη φτώχεια και την ανισότητα των πολιτών. Μείζον θέμα δημιούργησε μια πρόσφατη αναφορά του ΟΗΕ, σύμφωνα με την οποία στην Ιρλανδία δημιουργήθηκε μεγαλύτερη κοινωνική ανισότητα κατά τα χρόνια του οικονομικού «θαύματος», με αποτέλεσμα να είναι μία από τις πιο άνισες κοινωνικά χώρες της Ευρώπης.

ΜΕΡΟΣ Β΄ : ΕΛΛΑΔΑ

1. Εισαγωγή

Η οικονομία της Ελλάδας τη δεκαετία του 1980 χαρακτηρίζεται από υψηλά ελλείμματα κι επίμονο πληθωρισμό. Όμως, η δεκαετία αυτή σηματοδοτεί και την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σε αυτό το μέρος της εργασίας, παρουσιάζεται η πορεία της ελληνικής οικονομίας από το 1996 μέχρι και σήμερα. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, σημειώθηκε σημαντική ανάκαμψη με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης τόσο στην Ευρωπαϊκή οικονομία όσο και στην οικονομία της Ελλάδας, η

οποία προκειμένου να πετύχει την είσοδο της στην Οικονομική Νομισματική Ένωση, εφάρμοσε το Πρόγραμμα Σύγκλισης με στόχο την εκπλήρωση των όρων της Συνθήκης του Μάαστριχτ για το τρίτο στάδιο της Νομισματικής Ένωσης.

Η Ελλάδα κατάφερε να εκπληρώσει τους όρους της Συνθήκης κι έτσι από 01.01.2001 αποτελεί μέλος της Ο.Ν.Ε. με ενιαίο νόμισμα το €. Μετά την ένταξη, η οικονομία συνέχισε να αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς, όμως ορισμένοι δημοσιονομικοί δείκτες εμφάνισαν σταθερότητα και στη συνέχεια επιδείνωση. Για τα έτη 2003,2004 και 2005 παρουσιάζονται αναλυτικά οι δείκτες και τα σχετικά οικονομικά μεγέθη, που διαμορφώνουν την πορεία της οικονομίας πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων.

Ολοκληρώνοντας το Β' μέρος, αναφέρεται το Θαύμα της Ελλάδας καθώς και οι καινοτομίες που υιοθετήθηκαν στην άσκηση της πολιτικής της Ελλάδας για να επιτευχθεί αυτό το θαύμα. Τέλος, παρατίθεται η σύγκριση μεταξύ Ελλάδας και Ιρλανδίας, αναφέροντας τις ομοιότητες και τις διαφορές που σημειώνουν οι δύο αυτές οικονομίες.

2. Η πορεία της οικονομίας την περίοδο 1996-2005

2.1 Η οικονομία την περίοδο 1996-2002

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 μέχρι και τις αρχές του 2001 η ευρωπαϊκή οικονομία διέρχεται περίοδο σημαντικής ανάκαμψης με υψηλούς και επιταχυνόμενους ρυθμούς, υποχώρηση του πληθωρισμού, περιορισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και ταχύτερη άνοδο των τιμών των μετοχών.

Ειδικότερα ο ρυθμός ανάπτυξης στην Ευρωζώνη επιταχύνεται από 2,3% το 1995 στο 3,5% το 2000, ο πληθωρισμός περιορίζεται κατά 1,2

εκατοστιαίες μονάδες, στο 2,2% το 2000, το έλλειμμα του δημοσίου κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες και γίνεται πλεόνασμα 0,1% του ΑΕΠ, οι τιμές των μετοχών αυξάνονται κατά 225% συνολικά, η αποδοτικότητα του κεφαλαίου επίσης αυξάνεται κατά 2,6% ετησίως και οι επιχειρηματικές επενδύσεις κατά 5,5% αντιστοίχως.

Την ίδια περίοδο η ελληνική οικονομία εφαρμόζοντας το Πρόγραμμα Σύγκλισης για την είσοδό της στην ΟΝΕ, όπως και οι άλλες χώρες, σημειώνει ανάλογες μεν αλλά καλύτερες επιδόσεις, αφού ξεκινά με ιδιαίτερα υψηλές μακροοικονομικές ανισορροπίες σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Έτσι ο ρυθμός ανάπτυξης επιταχύνεται από 2,1% το 1995 στο 4,2% το 2000, ο πληθωρισμός περιορίζεται στο 3,2% από 9,0% το 1995, το έλλειμμα του δημοσίου επίσης μειώνεται κατά 8,3 εκατοστιαίες μονάδες ως προς το ΑΕΠ, η αποδοτικότητα κεφαλαίου, αυξάνεται 1,8% ετησίως, οι επιχειρηματικές επενδύσεις αυξάνονται σημαντικά 10% ετησίως και οι τιμές των μετοχών κατά 400% σε μέσα επίπεδα έτους. Επίσης ο μέσος πραγματικός μισθός αυξάνεται 2,8% ετησίως όσο και η παραγωγικότητα της εργασίας που σημειώνει μία από τις υψηλότερες ετήσιες αυξήσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών (2,8% έναντι 1,2% της Ευρωζώνης). Αν και η απασχόληση της εξαρτημένης εργασίας αυξάνεται 1,5% κατ' έτος, η συνολική απασχόληση αυξάνεται 0,6%, ποσοστό που δεν καλύπτει τη σημαντική αύξηση του εργατικού δυναμικού, 1,1%, με αποτέλεσμα το ποσοστό της ανεργίας να διευρυνθεί από 9,1% το 1995 στο 11,1% το 2000.

Από το δεύτερο τρίμηνο του 2001, η ευρωπαϊκή οικονομία εισέρχεται σε καθοδική φάση του κύκλου με σταδιακή υποχώρηση των ρυθμών ανάπτυξης και των τιμών των μετοχών, διεύρυνση των ελλειμμάτων του δημοσίου και άνοδο της ανεργίας. Ο ρυθμός ανάπτυξης από 3,5% το 2000 περιορίζεται στο 0,9% το 2002, οι τιμές των μετοχών μειώνονται μεταξύ Μαΐου 2003 και Δεκ.2000 κατά 51,5%, το ποσοστό ανεργίας αυξάνεται στο 8,6% το α' τρίμηνο του 2003 (από 8% το α' τρίμηνο του 2001), το έλλειμμα του δημοσίου διευρύνεται στο 2,2% του ΑΕΠ το 2002 και η αποδοτικότητα του κεφαλαίου και οι επιχειρηματικές επενδύσεις επίσης μειώνονται 1,2% και 1,4% ετησίως αντίστοιχα.

Τη γενικότερη αυτή υποχώρηση των ρυθμών ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας, δεν ακολουθεί η ελληνική που αντίθετα λόγω των έργων των ολυμπιακών αγώνων και της υποχώρησης των επιτοκίων διατηρεί εύρωστη

εγγώρια καταναλωτική και επενδυτική ζήτηση επιτυγχάνοντας μέχρι υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης άνω του 4% .

Παράλληλα από το τέλος του 1999 μέχρι και το τελευταίο τρίμηνο του 2002, οπότε σημειώνονται υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, ο αριθμός των ανέργων μειώνεται κατά 125 χιλιάδες άτομα και παρά τη συνεχιζόμενη υποχώρηση της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα, ο αριθμός των απασχολούμενων μισθωτών αυξάνεται κατά 97.000 άτομα και το ποσοστό ανεργίας μειώνεται το δ' τρίμηνο του 2002 στο 9,7% από 12,4% το δ' τρίμηνο του 1999.

Τη διετία 2001-2002 η παραγωγικότητα της εργασίας και ο μέσος πραγματικός μισθός σημειώνουν σημαντική άνοδο 4,3% και 3,0% ετησίως αντίστοιχα (έναντι 0,3% και 0,5% του μέσου όρου της Ευρωζώνης) και η αποδοτικότητα του κεφαλαίου αυξάνεται κατά 5,0% με παράλληλη άνοδο των επιχειρηματικών επενδύσεων κατά 7,6% ετησίως.

Αντίθετα στον εξωτερικό τομέα ο όγκος των εξαγωγών αγαθών μειώνεται κατά 6,6% ετησίως, ενώ των εισαγωγών λιγότερο, 1,6% και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (σε εθνικολογιστική βάση) διευρύνεται στο 4,7% του ΑΕΠ, από 4% το 2000.

Παράλληλα οι τιμές των μετοχών σημειώνουν ανάλογη με εκείνες των ευρωπαϊκών χωρών μείωση κατά 49,6% συνολικά μεταξύ Μαΐου 2003 και Δεκεμβρίου 2000.

Στο δημοσιονομικό τομέα σύμφωνα με τη μεθοδολογία της EUROSTAT το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης περιορίστηκε το 2002 στο 1,2% του ΑΕΠ από 1,9% το 2000 και το χρέος στο 104,9% από 106,2% αντίστοιχα.

2.2 Η οικονομία το 2003

Το 2003, οι μακροοικονομικές ανισορροπίες της ελληνικής οικονομίας διευρύνθηκαν σημαντικά. Ο πληθωρισμός κινήθηκε σε υψηλά επίπεδα του 3,5% (ο δεύτερος υψηλότερος μετά την Ιρλανδία μεταξύ των χωρών της Ε.Ε.) η ανταγωνιστικότητα χειροτέρευσε, η μεταποιητική παραγωγή μειώθηκε και η ανεργία διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα 9,5% (και πάλι η μεγαλύτερη στην Ε.Ε. μετά την Ισπανία).

Ειδικότερα η υποχώρηση των εσόδων από το ΦΠΑ, οι σημαντικά μειωμένες επίσης εισροές από την ΕΕ για το ΠΔΕ καθώς και η αύξηση των πρωτογενών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού είχαν σαν αποτέλεσμα τη διεύρυνση του ελλείμματος του Γ' Κ. Π. κατά 1959 εκατ. ευρώ σε σχέση με την τελευταία εκτίμηση που είχε κοινοποιηθεί στην Eurostat στις 27.2.2004, κατά 3591 εκατ. ευρώ σε σχέση με τις εκτιμήσεις πραγματοποίησης του Νοε.2003 και κατά 4.493 εκατ. σε σχέση με τους στόχους του Προϋπολογισμού του 2003. Έτσι το πραγματικό έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης ανήλθε στο

3,2% του ΑΕΠ ποσοστό υπερτριπλάσιο από ότι προβλεπόταν στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού του 2003 (0,9%). Τέλος το Δημόσιο χρέος ανήλθε στο 103% του ΑΕΠ από 100,2% αντίστοιχα.

Ο πληθωρισμός, τόσο ο συνολικός όσο και ο πυρήνας του, δεν επωφελείται από την υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου (λόγω της ανατίμησης του ευρώ έναντι του δολαρίου κατά 19,7%), παραμένει στα επίπεδα του 3,5%, ο υψηλότερος μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. και διατηρεί διαφορά 1,3 εκατοστιαίων μονάδων από το μέσο όρο. Η εμμονή αυτή του πληθωρισμού που διαβρώνει τα εισοδήματα των εργαζομένων οδήγησε σε χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Συγκεκριμένα σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η ανταγωνιστικότητα (δείκτης πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας βάσει του σχετικού κόστους εργασίας της Ελλάδος έναντι 24 βιομηχανικών χωρών) χειροτέρευσε το 2003 κατά 8,0% συνεχίζοντας την αρνητική πορεία που είχε σημειωθεί και το 2002 κατά 4,1%. Έτσι τη 2ετία 2002-03 σημειώθηκε χειροτέρευση κατά 12,1% συνολικά, με αποτέλεσμα τη σημαντική πλέον διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος αγαθών (με βάση τα στοιχεία της τελωνειακής στατιστικής) που από 13,8% του ΑΕΠ το 2002 φθάνει πλέον στο ύψος record 16,2% το 2003 (της τελευταίας 4ετίας). Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σε εθνολογιστική βάση χειροτέρευσε και φθάνει στο υψηλότερο σημείο των τελευταίων 9 ετών 6,7% ΑΕΠ.

Η χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας σε συνδυασμό με την άνοδο της εγχώριας καταναλωτικής ζήτησης, οδήγησε σε έντονη εισαγωγική διείσδυση με αποτέλεσμα τη μείωση της μεταποιητικής παραγωγής κατά 0,4%.

Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας αντανακλάται και στο χαμηλό επίπεδο αμέσων ξένων επενδύσεων στη χώρα. Τη 10ετία 1994-2003 οι άμεσες ξένες επενδύσεις ανήλθαν σε ετήσια βάση στο 0,7% ΑΕΠ (870 εκατ. δολ.) ενώ στις αρχές της 10ετίας του '90 (περίοδος 1990-93) βρίσκονταν στο 1,7% (1560 εκατ. δολ.). Σημειώνεται ότι στην Ιρλανδική οικονομία εισέρευσαν την τελευταία 10ετία 12πλάσια ποσά, δηλ. 10685 εκατ. δολ. ετησίως και το ποσοστό τους στο ΑΕΠ ανέρχεται στο 17,6%.

Τα χαμηλά επιτόκια και η συνεχιζόμενη με υψηλούς ρυθμούς αύξηση του δανεισμού των νοικοκυριών κατά 27,2%, ενίσχυσαν την ιδιωτική κατανάλωση με τον όγκο των λιανικών πωλήσεων να αυξάνεται κατά 4,6% και τη συνολική ιδιωτική κατανάλωση κατά 3,5%. Σημαντική, λόγω των αυξημένων

πρωτογενών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού, ήταν και η άνοδος της δημόσιας κατανάλωσης κατά 2,9%.

Η επενδυτική δραστηριότητα ιδιαίτερα στον κατασκευαστικό τομέα ήταν έντονη και κινήθηκε με υψηλούς ρυθμούς τόσο λόγω της αύξησης των δαπανών του ΠΔΕ κατά 19,6% όσο και των επενδύσεων σε κατοικίες, αφού μέχρι και το Σεπτέμβριο του 2003 ο ρυθμός αύξησης του όγκου αδειών νέων οικοδομών ανερχόταν στο 7,5%. (Ο ρυθμός το 4^ο τρίμηνο του 2003 μειώθηκε κατά 13,8% και η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα αυξήθηκε κατά 1,5% μόνο έναντι 9,1% το 2002). Άνοδο σημείωσαν επίσης και οι επενδύσεις σε εξοπλισμό (22,7%) και ο ρυθμός αύξησης του συνόλου των επενδύσεων ανήλθε στο 15,8%.

Παρά την άνοδο των εξαγωγών αγαθών κατά 5,8% σε σταθερές τιμές οι εξαγωγές υπηρεσιών μειώθηκαν κατά 4,4% και συνολικά ο όγκος των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών μειώθηκε κατά 0,2%, ενώ αντίθετα ο ρυθμός ανόδου των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών ήταν 8,0% με αποτέλεσμα η συμβολή του εξωτερικού τομέα στη μεταβολή του ΑΕΠ να είναι ιδιαίτερα αρνητική και να φθάνει το υψηλότερο σημείο της τελευταίας 10ετίας (-2,4%). Κατά συνέπεια ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας ανήλθε (σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της ΕΣΥΕ) το 2003 στο 4,3% και όχι στο 4,7% όπως προηγουμένως εκτιμούταν (και υιοθετούσε ετήσια αύξηση του ΑΕΠ για το 4^ο τρίμηνο του 2003 κατά 5%).

Ο ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας επιβραδύνθηκε στο 2,7% από 3,8% το 2002 και ο μέσος πραγματικός μισθός αυξήθηκε οριακά κατά 0,3% με αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση του πραγματικού κόστους εργασίας κατά 3,5% καθώς και την υποχώρηση του μεριδίου της αμοιβής εργασίας στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία στο 37,2% από 38,2% το 2002.

Το «περιεχόμενο απασχόλησης» της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας συγκρινόμενο με τις άλλες χώρες της Ε.Ε. ήταν ελάχιστο. Την δετία 1996-2003 αν και ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ανήλθε στο 3,7% η απασχόληση αυξήθηκε μόνο κατά 0,5% κατ' έτος και το ποσοστό ανεργίας (σύμφωνα με τα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών της ΕΣΥΕ) από 9,1% το 1995, εξακολούθησε να παραμένει όλη την περίοδο πάνω από 9% και στο 9,5% το 2003. Αντίθετα στην Ε.Ε. την ίδια περίοδο η απασχόληση αυξήθηκε με διπλάσιο ρυθμό 1,2%, αν και ο ρυθμός ανάπτυξης ήταν

χαμηλότερος 2,1% ετησίως και παρά την ύφεση της τελευταίας διετίας, η ανεργία μειώθηκε από 10,1% το 1995 στο 8,0% το 2003.

2.3 Η οικονομία το 2004

Κατά το έτος 2004, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ έφθασε το 4,7%. Η ισχυρή ανάπτυξη υποβοηθήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τη σημαντική αύξηση στα έσοδα από ναυτιλιακές μεταφορές (και συνεπώς από την αύξηση των εξαγωγών στις υπηρεσίες) κατά 40% σε τρέχουσες τιμές. Αυτή η σημαντική αύξηση στα έσοδα από ναυτιλιακές μεταφορές δεν είναι συνήθης. Οι συνολικές επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 5,7% και ειδικότερα οι επιχειρηματικές επενδύσεις κατά 6,8% ενώ μικρή μείωση σημείωσαν οι επενδύσεις σε κατοικίες, κατά 0,6%. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση των Ολυμπιακών Αγώνων, η επενδυτική κατασκευαστική δραστηριότητα επιβραδύνθηκε το δεύτερο εξάμηνο του 2004, όπως επίσης και η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα.

Η ιδιωτική κατανάλωση παρέμεινε ισχυρή κατά το 2004, αυξανόμενη κατά 4,4% και η δημόσια κατανάλωση αυξήθηκε κατά 3,9%, λόγω των σημαντικών αυξήσεων των αμοιβών των απασχολούμενων στην κεντρική κυβέρνηση. Ο ρυθμός αύξησης της πιστωτικής επέκτασης (χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα) παρέμεινε επίσης υψηλός (υπερδιπλάσιος του μέσο όρο της Ευρωζώνης), ενισχύοντας τόσο την καταναλωτική όσο και την επενδυτική

δαπάνη νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Παρά το σημαντικό ρυθμό αύξησης της πιστωτικής επέκτασης το 2004, το επίπεδο δανεισμού στην Ελλάδα εξακολουθεί να παραμένει σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα από το μέσο όρο της Ευρωζώνης, δηλαδή στο 70% του ΑΕΠ, έναντι 120% αντίστοιχα. Επιπλέον οι πωλήσεις νέων αυτοκινήτων αυξήθηκαν κατά 15,7%, και ο δανεισμός προς τα νοικοκυριά συνέχισε να επιταχύνεται με υψηλό ρυθμό 28,5%.

Στον εξωτερικό τομέα, λόγω της επιδείνωσης της ανταγωνιστικότητας, αύξηση του δείκτη πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας κατά 4,3%, καθώς και της σημαντικής επιτάχυνσης του ρυθμού αύξησης των τιμών των εξαγομένων προϊόντων (εκτός καυσίμων) κατά 2,4%, ο όγκος των εξαγωγών για αγαθά μειώθηκε κατά 2,5%. Αντίθετα, οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 9,0% σε σταθερές τιμές, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος κατά 1,0% του ΑΕΠ, σε σχέση με το 2003. Οι εξαγωγές υπηρεσιών όμως, σημείωσαν μεγάλη αύξηση, και ιδιαίτερα οι εισπράξεις από μεταφορές (ναυτιλία) και τα έσοδα από τον τουρισμό, συμβάλλοντας σημαντικά στη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σε εθνολογιστική βάση, στο 8,2% του ΑΕΠ, από 8,6% το 2003.

Η συνολική απασχόληση αυξήθηκε το 2004 κατά 2,9%. Το ποσοστό ανεργίας όμως παρέμεινε στο επίπεδο του 11%, δεδομένου ότι το εργατικό δυναμικό αυξήθηκε σε παρόμοιο βαθμό με την απασχόληση.

Ο πληθωρισμός, παρέμεινε σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου όρου της Ευρωζώνης (αν και μειώθηκε στο 3,0% από 3,4% το 2003), λόγω τόσο της σημαντικής ανόδου της τιμής του πετρελαίου, όσο και της ισχυρής εγχώριας ζήτησης. Μολαταύτα, η διαφορά του ρυθμού πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδος και Ευρωζώνης συνέχισε να παρουσιάζει πτωτική τάση, συρρικνούμενη στο 0,9%, έναντι 1,3% το 2003 και 1,6% το 2002.

Όσον αφορά στις δημοσιονομικές εξελίξεις, το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης διαμορφώθηκε το 2004 στο 6,6% του ΑΕΠ, και το δημόσιο χρέος ανήλθε στο 109,3% του ΑΕΠ. Τα δύο μεγέθη παρουσιάζουν απόκλιση σε σχέση με το προηγούμενο ΠΣΑ κυρίως εξαιτίας της αναθεώρησης των στατιστικών στοιχείων, της υπέρβασης των δαπανών για τους Ολυμπιακούς Αγώνες καθώς και άλλων δαπανών που είχαν υποεκτιμηθεί στον Προϋπολογισμό του 2004, όπως επίσης και εξαιτίας της απόκλισης των εσόδων από τα σχετικά προϋπολογισθέντα μεγέθη.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β1:
Κύρια Μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας & της Οικονομίας της Ευρωζώνης

% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές

	5ετία 1996-2000	2001	2002	2003	2004
ΑΕΠ					
Ελλάς	3,4	4,1	4	3,8	4,1
Ευρωζώνη	2,6	1,5	0,9	1	2,3
Ιδιωτική Κατανάλωση					
Ελλάς	2,8	2,9	2,5	3	3,2
Ευρωζώνη	2,5	1,8	0,7	1,2	2
Επενδύσεις					
Ελλάς	8	5,9	6,7	9,5	7
Ευρωζώνη	4	-0,3	-2,3	0,3	3,2
Εξαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών					
Ελλάς	11,1	-1,6	-4,5	2,1	6,9
Ευρωζώνη	8	1,4	-0,4	3,6	6,1
Εισαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών					
Ελλάς	9,6	-3,4	-2,7	3,1	4,6
Ευρωζώνη	8,2	1,5	0,9	1	2,3
Αποπ. Ιδιωτικής Κατανάλωσης					
Ελλάς	4,7	3,1	3,5	3,3	3,2
Ευρωζώνη	1,9	2,4	2,2	1,9	1,7
Παραγωγικότητα της Εργασίας					
Ελλάς	2,8	4,5	4,1	2,8	2,9
Ευρωζώνη	1,2	0,1	0,6	1,1	1,6
Πραγματικός Μισθός					
Ελλάς	2,8	2,8	3,1	2,2	2,3
Ευρωζώνη	0,3	0,4	0,5	0,8	1,1
Ποσοστό Ανεργίας					
Ελλάς	10,6	10,4	10	9,1	8,3
Ευρωζώνη	9,9	8	8,3	8,8	8,8
Ποσόζυγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)					
Ελλάς	-3,5	-1,4	-1,2	-0,9	-0,4
Ευρωζώνη	-2,1	-1,6	-2,2	-2,5	-2,4
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)*					

Ελλάς	106,2	107	104,9	99,3	95
Ευρωζώνη	70,2	69,2	69,2	69,9	69,6
11α Μεταβολή Χρέους					
Ελλάς	-0,5	0,8	-2,1	-5,6	-4,3
Ευρωζώνη	-0,6	-1	0	0,7	-0,1
12 Ιδιωτικές Επενδύσεις εκτός κατοικιών					
Ελλάς	10	7,8	7,4	10,7	9,1
Ευρωζώνη	5,5	0,4	-2,2	-0,6	3,8
13 Αποδοτικότητα του Κεφαλαίου					
Ελλάς	1,8	5,5	4,4	3,7	4,1
Ευρωζώνη	2,6	-1,8	-0,4	0,7	2,4
14 Μεταβολή Βραχ/σμων Επιτοκίων					
Ελλάς	-1,9	-1,9	-0,9	-1	0
Ευρωζώνη	-0,4	-0,2	-0,9	-1	0

(*) Τέλος Περιόδου

Πηγή: ΥΠΟΙΚ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΟΟΣΑ

2003-04: Προβλέψεις ΥΠΟΙΚ,ΕΕ, 4/2003 και ΟΟΣΑ, 6/2003

ΠΙΝΑΚΑΣ Β2:

Έσοδα & Δαπάνες της Κεντρικής Κυβέρνησης το 2004

Εκατομμύρια Ευρώ	Προϋπολογισμός (1)	Εκτίμηση (2)	Τελικό Αποτ/σμα (3)	Διαφορά (2)-(3)
1. ΕΣΟΔΑ	45540	43747	42318	1429
(α) ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	41420	40700	39236	2184
ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ				
1. Άμεσοι Φόροι	16385	16710	16458	252
2. Έμμεσοι Φόροι	24341	23870	22995	875
(β) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	4120	3047	3082	-35
2. ΔΑΠΑΝΕΣ	51800	55014	54986	28
(α) ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	42550	45414	45471	-57
ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ				
1. Αμοιβές Εργαζομένων	16404	17285	17809	-524
2. Λοιπές Δαπάνες	16396	18606	18196	410
3. Τόκοι	9750	9523	9466	57
(β) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	9250	9600	9515	85
3. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (1-2)	-6260	-11267	-12668	1401
4. ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ & ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ESA 95	4230	2577	2520	57
5. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (3+4)	-2030	-8690	-10148	1458

*Εκτίμηση Προϋπολογισμού 2005

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού

2.4 Η αναπτυξιακή πορεία το 2005

Το 2005, η Ελληνική Οικονομία παρά τις αντίθετες προβλέψεις για σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης και τις απρόσμενα υψηλές τιμές του πετρελαίου, διατηρεί το δυναμισμό της με υψηλό ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ στο επίπεδο του 3,6%, σημαντικά υψηλότερο από το μέσο ρυθμό ανάπτυξης στην Ευρωζώνη. Ο ρυθμός αύξησης του δανεισμού του ιδιωτικού τομέα διατηρείται επίσης σε υψηλά επίπεδα (15%), ενισχύοντας έτσι την καταναλωτική και επενδυτική δαπάνη νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

Αναφορικά με την πιστωτική επέκταση, τα περιθώρια περαιτέρω διεύρυνσης φαίνεται να παραμένουν σημαντικά στην ελληνική οικονομία. Η στεγαστική και καταναλωτική πίστη προς τα νοικοκυριά ανέρχεται στο 41% του Ακαθάριστου Διαθέσιμου Εισοδήματος (ΑΔΕ), έναντι 83% στην Ευρωζώνη. Οι πληρωμές τόκων ανέρχονται στο 2,5% του Ακαθάριστου Διαθέσιμου Εισοδήματος, έναντι 4,5% στην Ευρωζώνη. Επιπλέον, τα δάνεια προς τις επιχειρήσεις ανέρχονται στο 40% του ΑΕΠ, έναντι 62% στην Ευρωζώνη.

Ο όγκος των λιανικών πωλήσεων εξακολούθησε να αυξάνεται με ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς της τάξης του 3,4% στο 3ο τρίμηνο του 2005, μη επαληθεύοντας την πτωτική τάση του δείκτη εμπιστοσύνης των νοικοκυριών. Η καταναλωτική πίστη επίσης, αυξήθηκε κατά 25% στο 3ο τρίμηνο του 2005. Σημειώνεται επιπλέον ότι οι άδειες για νέες οικοδομές, καθώς και τα στεγαστικά δάνεια, αυξήθηκαν στην περίοδο Ιαν. – Αυγ. 2005 κατά 4,6% και 25,1% αντίστοιχα.

Ιδιαίτερα ευνοϊκή είναι η πορεία του εξωτερικού εμπορίου. Οι σχεδόν αμετάβλητες τιμές των εξαγομένων προϊόντων και υπηρεσιών εκτός καυσίμων και η υποχώρηση της ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου επηρέασαν θετικά τις εξαγωγές αγαθών. Αυτές αυξήθηκαν κατά 12,3% σε τρέχουσες τιμές κατά τους εννέα πρώτους μήνες του 2005 σημειώνοντας σημαντική βελτίωση έναντι της ίδιας περιόδου του 2004, οπότε είχε παρατηρηθεί μείωση κατά 0,4%. Αντίθετα, οι εισαγωγές αγαθών, αυξήθηκαν με σημαντικά χαμηλότερο ρυθμό (2,7%), ενώ μη συνυπολογιζόμενων των πετρελαιοειδών παρουσίασαν μείωση της τάξης του 2,3%. Αύξηση κατά 4,2% σημείωσαν επίσης τα έσοδα από τον τουρισμό και τις μεταφορές κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2005, βελτιώνοντας σημαντικά τη θετική συμβολή των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών στο ρυθμό ανάπτυξης.

Στην αγορά εργασίας, η συνολική απασχόληση αυξήθηκε το α' εξάμηνο του 2005 κατά 1,5% και ο αριθμός των απασχολούμενων μισθωτών με σχέση εξαρτημένης εργασίας κατά 1,9%, με αποτέλεσμα την υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας στο 9,6% το β' τρίμηνο του 2005, από 10,2% το 2004.

Ο πληθωρισμός, παρά τη σημαντική άνοδο της τιμής του πετρελαίου και την αύξηση των συντελεστών του ΦΠΑ κατά μία ποσοστιαία μονάδα, παραμένει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα (και στα πλαίσια των προβλέψεων του προηγούμενου ΠΣΑ) διατηρώντας έτσι ικανοποιητική την πραγματική αγοραστική δύναμη των μισθωτών και γενικότερα των νοικοκυριών. Σημειώνεται επίσης ότι παρά τον υψηλό ρυθμό αύξησης τους ΑΕΠ, της κατανάλωσης, αλλά και της υψηλής τιμής του πετρελαίου (από τον Ιαν. 2005 αυξήθηκε κατά 60%), ο πληθωρισμός δεν έχει επηρεασθεί πολύ παραμένοντας σε μέσα επίπεδα στο 3,5% (Ιαν. – Νοεμ. 2005), έναντι 2,1% στην Ευρωζώνη. Ο πυρήνας του πληθωρισμού άλλωστε, ακολουθεί σταθερά πτωτική πορεία, από 3,3% το 2004 στο 3,1% το 2005, συμβάλλοντας σημαντικά στην συγκράτηση των τιμών.

2.4.1. Δημοσιονομικές εξελίξεις το 2005

Κατά το 2005 κατεβλήθη μία σημαντική και ευρείας κλίμακας προσπάθεια δημοσιονομικής εξομάλυνσης. Η προσπάθεια αυτή έγινε πιο δύσκολη εξαιτίας της στατιστικής αναθεώρησης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων παρελθόντων ετών. Ο προϋπολογισμός του 2005 όταν καταρτιζόταν στηρίχθηκε στην υπόθεση περί ελλείμματος του 2004 στο 5,28% του ΑΕΠ, ενώ το αναθεωρημένο ΠΣΑ 2004 – 2007 (Μάρτιος 2005) βασιζόταν σε νεότερη εκτίμηση για το έλλειμμα, 6,14% του ΑΕΠ. Το έλλειμμα για το 2004, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη ανακοίνωση της Eurostat (στο πλαίσιο της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος) ανήλθε τελικώς στο επίπεδο του 6,65% του ΑΕΠ. Η αναθεώρηση αυτή για το 2004 έχει σωρευτικά αποτελέσματα για το 2005 επιβαρύνοντας ισόποσα, περίπου, το έλλειμμα για το 2005.

Κατά το έτος 2004 παρατηρήθηκε μία σημαντική απόκλιση στα καθαρά έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού, κατά 1.445 εκατ. ευρώ, (σχεδόν 0,9% του ΑΕΠ), σε σύγκριση με τις σχετικές εκτιμήσεις του φθινοπώρου 2004, εν μέρει εξαιτίας των σωρευτικών επιπτώσεων των αναθεωρήσεων και υπερεκτιμήσεων περί των εσόδων κατά τα προηγούμενα έτη. Η υστέρηση αυτή στα έσοδα, που ευθύνεται κατά το ήμισυ για το χειρότερο τελικό αποτέλεσμα του 2004, επέδρασε σωρευτικά στον προϋπολογισμό του 2005. Οι πρωτογενείς δαπάνες αναθεωρήθηκαν επίσης προς τα επάνω κατά 136 εκατ. ευρώ (0,1% του ΑΕΠ), με ανάλογα σωρευτικά αποτελέσματα. Κατ' αναλογία, τα έσοδα από την Ε.Ε. αναθεωρήθηκαν προς τα κάτω (από 1.000 εκατ. ευρώ σε 14 εκατ. ευρώ ή 0,6% του ΑΕΠ), ενώ οι μεταβιβάσεις προς τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, από 1.331 εκατ. ευρώ ανήλθαν τελικώς σε 1.916 εκατ. ευρώ ή 0,3% του ΑΕΠ.

Η δημοσιονομική προσαρμογή κατά το 2005 ανέρχεται σε 2,3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, και στο σύνολό της οφείλεται σε μέτρα και πολιτικές μόνιμου χαρακτήρα. Η εκτιμηθείσα μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος της Γεν. Κυβέρνησης από 6,6% του ΑΕΠ το 2004 στο 4,3% το 2005, επιτυγχάνεται από μια βελτίωση του ελλείμματος του τακτικού προϋπολογισμού κατά 0,4% του ΑΕΠ (συμπεριλαμβανομένης της μείωσης κατά 0,36% του ΑΕΠ από τη συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών), καθώς και μια βελτίωση του ελλείμματος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) κατά 1,4% του ΑΕΠ (μία ποσοστιαία μονάδα οφείλεται στην ολοκλήρωση των δαπανών των Ολυμπιακών Αγώνων). Επιπλέον, βελτίωση της τάξης του 0,6% του ΑΕΠ, οφείλεται σε στοιχεία των λογαριασμών της Γεν. Κυβέρνησης.

Ανησυχητική χαρακτηρίζεται η εξέλιξη της σχέσης του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ. Η Ελλάδα καταλαμβάνει τη δεύτερη χειρότερη θέση (μετά την Ιταλία) μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. από πλευράς χρέους. Στο τέλος του 2005 το δημόσιο χρέος έφθασε το 107,9% του ΑΕΠ, όταν στην Ιρλανδία είναι μόλις 28%, ενώ θα πρέπει να μειωθεί στο 60%, όπως προβλέπει το Σύμφωνο Σταθερότητας. Με τα σημερινά δεδομένα η Ελλάδα θα χρειαστεί δέκα χρόνια για να επιτύχει το στόχο αυτό, ενώ αναμένεται, έως το 2008, να μειωθεί στο επίπεδο του 96,8% ως αποτέλεσμα των αυξανόμενων πρωτογενών πλεονασμάτων, των μειωμένων προσαρμογών ελλείμματος-χρέους, των αποκρατικοποιήσεων και της σημαντικής μεγέθυνσης του ονομαστικού ΑΕΠ.

ΠΙΝΑΚΑΣ:
ΑΕΠ, Χρηματοδότηση ιδιωτικού Τομέα, Πληθωρισμός,
Όγκος Λιανικών Πωλήσεων

	2004				2005		
	1ο τρίμηνο	2ο τρίμηνο	3ο τρίμηνο	4ο τρίμηνο	1ο τρίμηνο	2ο τρίμηνο	3ο τρίμηνο
Ελλάς							
1. ΑΕΠ	4,8	4,6	4,5	4,8	3,5	3,7	3,8
2. Χρηματοδότηση Ιδιωτικού Τομέα	17,8	16,4	16	15,8	14,7	14,2	14,2
3. Πληθωρισμός (ΕνΔΤΚ)	2,9	3,1	3	3,2	3,4	3,2	3,8
4. Όγκος Λιανικών Πωλήσεων	4,9	5	4,7	3,5	2,9	4,1	3,4
Ευρωζώνη							
1. ΑΕΠ	1,5	2,2	1,8	1,6	1,2	1,2	1,6
2. Χρηματοδότηση Ιδιωτικού Τομέα	5,7	5,9	6,1	6,6	7,4	7,5	8,4
3. Πληθωρισμός (ΕνΔΤΚ)	1,7	2,3	2,2	2,3	2	2,1	2,3
4. Όγκος Λιανικών Πωλήσεων	0,6	0	0,1	0,1	1,1	0,7	0,8
Διαφορές (Ελλάς-Ευρωζώνης)							
1. ΑΕΠ	3,3	2,4	2,7	3,2	2,3	2,5	2,2
2. Χρηματοδότηση Ιδιωτικού Τομέα	12,1	10,5	9,9	9,2	7,3	6,7	5,8
3. Πληθωρισμός (ΕνΔΤΚ)	1,2	0,8	0,8	0,9	1,4	1,1	1,5
4. Όγκος Λιανικών Πωλήσεων	4,3	5	4,6	3,4	1,8	3,4	2,6

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, ΕΣΥΕ, Eurostat

3. Το θαύμα της Ελλάδας

Δυόμισι μόλις χρόνια πριν από το συμβούλιο των Υπουργών, η Ελλάδα κρίθηκε ότι δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις για τη συμμετοχή στην ΟΝΕ.

Το συνέδριο αυτό που συνήλθε το Μάρτιο του 1998 για να εξετάσει τις οικονομικές επιδόσεις των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τα κριτήρια του Μάαστριχτ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα δεν πληρούσε τα κριτήρια αυτά με κανένα τρόπο: οι λόγοι του χρέους και του ελλείμματός της προς το ΑΕΠ υπερέβαιναν τις τιμές αναφοράς (60% και 3% αντίστοιχα), ενώ το ίδιο συνέβαινε με τον πληθωρισμό και το μακροπρόθεσμο επιτόκιο. Η Ελλάδα δεν είχε επίσης ικανοποιήσει το κριτήριο της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Ωστόσο, πολύ σύντομα η Ελλάδα ικανοποίησε τα κριτήρια: το Συμβούλιο Υπουργών που συνήλθε τον Ιούνιο του 2000 και εξέτασε τα στοιχεία για το 1999 διαπίστωσε ότι αυτά είχαν αλλάξει σε σχέση με το 1997.

Η εκπλήρωση των κριτηρίων της Συνθήκης του Μάαστριχτ ισοδυναμεί με αλματώδη πρόοδο προς την υιοθέτηση μιας «φιλοσοφίας σταθερότητας» και προς τη μείωση του πληθωρισμού. Η Ελλάδα υιοθέτησε σημαντικές καινοτομίες ως προς την άσκηση πολιτικής, οι οποίοι αναφέρονται παρακάτω. Βέβαια, είναι

σαφές ότι ορισμένοι παράγοντες εξωγενείς για την Ελλάδα συνέβαλαν αποφασιστικά στη μείωση του πληθωρισμού, καθιστώντας δυνατό αυτό που πριν από μία δεκαετία ήταν αδύνατο.

3.1 Οι καινοτομίες πολιτικής

Οι καινοτομίες που υιοθέτησε η Ελλάδα ως προς την άσκηση πολιτικής είναι οι εξής:

- Η διαμόρφωση μιας πολιτικής «σκληρής δραχμής», αρχή γενομένης από το 1995, με βάση τη «διολίσθηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας που δεν αντισταθμίζει πλήρως τη διαφορά πληθωρισμού».
- Η απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης του δημοσιονομικού ελλείμματος και τελικά τη μείωσή του.
- Η υιοθέτηση μιας εισοδηματικής πολιτικής μέσω της περιορισμένης διολίσθησης της δραχμής, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου, υπήρχε σε εξέλιξη μια διαδικασία σημαντικής απελευθέρωσης και ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η οποία δεν ωφέλησε άμεσα και σφαιρικά την επίτευξη των μακροοικονομικών στόχων, αλλά συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας εικόνας «εκσυγχρονισμού» της ελληνικής οικονομίας.

Η πολιτική της σκληρής δραχμής κατόρθωσε να πατάξει τον πληθωρισμό. Το πρόβλημα που ανακύπτει με τη χρήση της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας ως σημείου αναφοράς είναι ότι η πολιτική αυτή δε διαθέτει άμεση και πλήρη αξιοπιστία και προκαλεί υπερτίμηση του νομίσματος, η οποία μπορεί να αντισταθμιστεί ίσως μόνο με μεγάλη υποτίμηση, που εξανεμίζει εν πολλοίς τα προγενέστερα οφέλη. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο κίνδυνος αυτός επαυξήθηκε λόγω των δευτερογενών επιδράσεων από τις νομισματικές κρίσεις της Νοτιοανατολικής Ασίας τον Οκτώβριο του 1997 και της Ρωσίας το καλοκαίρι του 1998. Η λύση για την Ελλάδα ήταν η ένταξη στον ΜΣΙ με μια μέτρια υποτίμηση. Η συνέχιση της δημοσιονομικής προσαρμογής και τα υψηλά επιτόκια άμβλυαν τις πληθωριστικές επιπτώσεις της υποτίμησης της δραχμής, προκάλεσαν μάλιστα ανατίμηση της δραχμής. Η ένταξη στον ΜΣΙ υπήρξε ο «από μηχανής θεός» που θα μπορούσε να πείσει και το πιο απαιτητικό κοινό.

Ο διακηρυγμένος στόχος της Ελλάδος να ενταχθεί στην ΟΝΕ και το γεγονός ότι οι ασκούμενες πολιτικές στο εσωτερικό της χώρας κατέτειναν σταθερά προς το στόχο αυτό φαίνεται πως έπεισαν κάποιους παράγοντες στην αγορά συναλλάγματος που ενδεχομένως σκόπευαν να πωλήσουν δραχμές προθεσμιακά ότι δε θα πραγματοποιούσαν κέρδη από τη δραστηριότητα αυτή. Τα «θεμελιώδη στοιχεία» ήταν υπέρ της Ελλάδος και η πολιτική δέσμευση την οποία συνεπαγόταν η ένταξη στον ΜΣΙ αναμφίβολα βοήθησε.

4. Σύγκριση Ελλάδος και Ιρλανδίας

Τόσο η Ιρλανδία όσο και η Ελλάδα αποτελούν παραδείγματα οικονομιών που παρουσίαζαν μαρασμό καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '70 και του '80, με μέσα επίπεδα εισοδήματος που βρίσκονταν στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των χωρών της Ευρώπης. Η ομοιότητά τους έγκειται στο ότι και οι δύο κατέβαλαν μεγάλες προσπάθειες την τελευταία δεκαετία προκειμένου να αναδομήσουν την οικονομική τους πολιτική και στο ότι και οι δύο έλαβαν αφειδώς οικονομική βοήθεια αμέσως μετά την ένταξη τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, η Ιρλανδία διαφέρει ως προς την εξαιρετική της επιτυχία στη δεκαετία του '90.

Η μεγάλη άνοδος του ρυθμού ανάπτυξης στη Ιρλανδία είναι ασυνήθης λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραμάτισε η αύξηση των εισροών της εργασίας, στην οποία οφείλεται εξ ολοκλήρου η επιτάχυνση που σημειώθηκε μετά το 1993. Την περίοδο 1993-99 το προϊόν αυξανόταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 8,8% και η απασχόληση με αντίστοιχο ρυθμό 5,5%. Η εξέλιξη αυτή αντανάκλούσε τόσο το πολύ υψηλό αρχικό ποσοστό ανεργίας –15% του εργατικού δυναμικού – όσο και τη δημογραφική κατάσταση της χώρας, η οποία είναι ασυνήθιστη. Η Ιρλανδία συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών της Ευρώπης που έχουν το νεότερο πληθυσμό και έχει χαμηλό δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων και ραγδαία αυξανόμενο αριθμό ατόμων που βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία.

Η βελτιούμενη οικονομική κατάσταση οδήγησε επίσης στον επαναπατρισμό πολλών απόδημων Ιρλανδών, οι οποίοι ενθαρρύνθηκαν από τη βελτιωμένη κατάσταση της αγοράς εργασίας. Το αποτέλεσμα ήταν η εκπληκτική αύξηση της προσφοράς εργασίας.

Αντίθετα, η Ελλάδα έχει πολύ μικρότερες δυνατότητες να διευρύνει το εργατικό της δυναμικό. Η μέση ηλικία του πληθυσμού της είναι από τις μεγαλύτερες μεταξύ των χωρών της Ευρώπης, ενώ ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του πληθυσμού φθάνει μόλις το 1%. Η ανεργία αυξήθηκε τη δεκαετία του 1990, παραμένει όμως πολύ χαμηλότερη από το ανώτατο ποσοστό ανεργίας που σημειώθηκε στην Ιρλανδία. Το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό είναι λίγο χαμηλότερο από αυτό της Ιρλανδίας.

Η επιτάχυνση της αύξησης της παραγωγικότητας έπαιξε παραδόξως μικρό ρόλο στις παραπάνω εξελίξεις στην Ιρλανδία. Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στον επιχειρηματικό τομέα παρέμεινε σχετικά σταθερή, με ετήσιο ρυθμό 4% περίπου, επί τρεις δεκαετίες και πλέον. Υποδηλώνεται επομένως μια επιτάχυνση της αύξησης της ΣΠΣ, αν αυτή υπολογιστεί εξ υπολοίπου, επειδή η συσσώρευση κεφαλαίου σημείωσε βραδύτερους ρυθμούς από ό,τι η αύξηση της απασχόλησης. Ως προς την περιορισμένη σημασία της συσσώρευσης κεφαλαίου, η Ιρλανδία παρουσιάζει επίσης μεγάλες διαφορές από τις γοργά αναπτυσσόμενες ασιατικές οικονομίες.

Οι μελέτες για αλματώδη άνοδο της οικονομικής δραστηριότητας στην Ιρλανδία κατέδειξαν ότι αυτή οφειλόταν σε τέσσερις παράγοντες, όπως τους συνοψίζει το ΔΝΤ: (1)την εξωστρεφή εμπορική και επενδυτική πολιτική, (2)τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς στην Ευρώπη, (3)τη δημοσιονομική εξυγίανση που ξεκίνησε το 1987 και (4) τις μεγάλες εισροές πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ, οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν τη δεκαετία του 1990 για την αναβάθμιση της υλικής υποδομής.

Η πρωταρχική πηγή της αλματώδους ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας στην Ιρλανδία ήταν απλώς η θεαματική αύξηση της ζήτησης, που προκλήθηκε από την ταχύτατη άνοδο των εξαγωγών και διευκολύνθηκε από την ιδιαίτερα υψηλή προσφορά εργασίας. Η χώρα ακολουθεί ανοικτή εμπορική και επενδυτική πολιτική από της αρχές της δεκαετίας του 1960 και για το λόγο αυτό είναι δύσκολο να αποδώσουμε τη σημερινή επιτάχυνση της ανάπτυξης σε εκείνη τη μεταβολή πολιτικής. Ωστόσο, η θέσπιση του προγράμματος για την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά στις αρχές της δεκαετίας του

1990 κατέστησε την Ιρλανδία ακόμη πιο ελκυστική για της αμερικανικές επιχειρήσεις που επιθυμούσαν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στην Ευρώπη. Εκτός από την κοινή γλώσσα, που αποτελούσε σημαντικό πλεονέκτημα, η Ιρλανδία διαθέτει και σχετικά ανοικτές αγορές εργασίας που δεν υπάγονται σε ιδιαίτερα σοβαρές διοικητικές ρυθμίσεις, ενώ πρόσφατα έχει επιτευχθεί συναίνεση μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, η οποία οδήγησε στη συγκράτηση των μισθολογικών αυξήσεων και στην επικράτηση εργασιακής ειρήνης μετά το 1987. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον κλάδο της μεταποίησης μειώθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 5% την περίοδο 1985-98.

Επιπροσθέτως, οι εισροές ΞΑΕ στην Ιρλανδία ανέρχονταν σε ποσοστά άνω του 6% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο τη δεκαετία του 1990 – εν μέρει λόγω των ελκυστικών φορολογικών και λοιπών οικονομικών κινήτρων που παρείχε η κυβέρνηση. Το 47% των εργαζομένων στη μεταποίηση απασχολείται σε παραγωγικές μονάδες που ανήκουν σε αλλοδαπούς (1995) και το 24% σε μονάδες αμερικανικής ιδιοκτησίας. Από την παραγωγή των εν λόγω ξένης ιδιοκτησίας μονάδων εξάγεται το 90%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις μονάδες ιρλανδικής ιδιοκτησίας είναι 34%. Το αποτέλεσμα για την Ιρλανδία ήταν η αλματώδης ανάπτυξη της οικονομίας η οποία προήλθε από την πλευρά της ζήτησης, με κύριο προωθητικό παράγοντα τις εξαγωγές προς την Ευρώπη. Το συνολικό ύψος των εξαγωγών εκτοξεύθηκε από το 57% του ΑΕΠ το 1990 στο 88% το 1999. Βασικό άξονα του εξαγωγικού τομέα αποτελούν οι κλάδοι εντάσεως εξειδικευμένης εργασίας, όπως οι κλάδοι ηλεκτρονικών, λογισμικού και φαρμακευτικών προϊόντων.

Αντίθετα, η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδος κάμφθηκε σημαντικά. Όπως προαναφέρθηκε, οι εξαγωγές ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκαν την τελευταία 20ετία, το μερίδιο αγοράς που κατείχε η Ελλάδα στην ΕΕ περιορίζεται σταθερά και οι ΞΑΕ αντιπροσωπεύουν μόλις 1% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο. Επιπλέον, βάσει των περισσότερων δεικτών, μειώθηκε η σχετική ανταγωνιστικότητα τιμών των ελληνικών εξαγωγών. Μολονότι το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον κλάδο της μεταποίησης είναι περίπου σταθερό, η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία, με βάση το σταθμισμένο ως προς τις εμπορικές συναλλαγές δείκτη της JP Morgan, αυξήθηκε κατά 20% περίπου από τα τέλη της δεκαετίας του 1980. Όπως σημειώθηκε παραπάνω, οι αυστηρές διοικητικές ρυθμίσεις που διέπουν τις ελληνικές αγορές εργασίας έχουν ως αποτέλεσμα η

χώρα να είναι σχετικά λιγότερο ελκυστική ως τόπος εγκατάστασης ξένων επιχειρήσεων.

Ως μία από τις αιτίες που προκάλεσαν την επιτάχυνση της ανάπτυξης στην Ιρλανδία αναφέρεται συχνά η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου. Ο ΟΟΣΑ διαπιστώνει μεγάλη διαφορά στο μορφωτικό επίπεδο των νεότερων εργαζομένων σε σχέση με τους παλαιότερους και η διαφορά αυτή χρησιμοποιείται ως δείκτης της μεταβολής του ανθρώπινου κεφαλαίου ή της βελτίωσης του εργατικού δυναμικού. Παραδόξως, ο ρυθμός αναβάθμισης του μορφωτικού επιπέδου, μετρούμενος με το ίδιο κριτήριο, είναι ακόμη ταχύτερος για την Ελλάδα. Η Ελλάδα έχει ελαφρώς χαμηλότερο συνολικό ποσοστό αποφοίτων λυκείου στην ηλικιακή ομάδα των 25-64 ετών, όμως η διαφορά μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των εργαζομένων ηλικίας 25-34 και 55-64 της δύο χώρες είναι ακόμη μεγαλύτερη. Η Ελλάδα φαίνεται να υπερέχει ελαφρώς της Ιρλανδίας όσον αφορά τον αριθμό των πτυχιούχων της ως ποσοστό του πληθυσμού της. Ωστόσο, η Ιρλανδία δαπανά μεγαλύτερο μερίδιο του ΑΕΠ της από ό,τι η Ελλάδα για την παιδεία. Η ποιότητα, όμως, της εκπαίδευσης δεν είναι θέμα μόνο χρημάτων. Υπάρχουν χώρες (Φιλανδία, Ολλανδία) που μολονότι διαθέτουν χαμηλές δαπάνες για την παιδεία έχουν υψηλές επιδόσεις στην απόδοση των μαθητών.

Η Ελλάδα εφάρμοσε ένα πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής το οποίο είναι συγκρίσιμο με εκείνο της Ιρλανδίας, αν και ξεκίνησε αρκετά αργότερα, το 1995, ενώ στην Ιρλανδία είχε ξεκινήσει το 1987. Στην Ελλάδα όμως, σημαντικά μεγαλύτερο τμήμα της προσαρμογής έλαβε τη μορφή αυξήσεων της φορολογίας και όχι περικοπής των δαπανών. Παρόμοια διαφορά μεταξύ των δύο χωρών υπάρχει ως προς το πότε η νομισματική πολιτική αναπροσανατολίστηκε προς ένα καθεστώς χαμηλότερου πληθωρισμού. Η Ιρλανδία, όπως και κάποιες άλλες χώρες που εφάρμοσαν προγράμματα μεταρρυθμίσεων, αποτελεί παράδειγμα που πιστοποιεί ότι υπάρχει σημαντική χρονική υστέρηση ανάμεσα στην επίτευξη της μακροοικονομικής σταθερότητας και την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης για την Ελλάδα. Τείνουμε όμως να πιστέψουμε ότι η ειδοποιός διαφορά έγκειται στο ρόλο του εξωτερικού τομέα.

Τέλος, και η Ελλάδα και η Ιρλανδία έλαβαν μεγάλες ενισχύσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Και οι δύο χώρες επίσης χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Πολλές μελέτες όμως υποστηρίζουν ότι η περιφερειακή πολιτική της Κοινότητας (μέσω του Ταμείου Περιφερειακής

Ανάπτυξης και του Ταμείου Συνοχής) ωφέλησε σημαντικά την Ιρλανδία, η οποία έτσι βελτίωσε την υποδομή της. Τα κονδύλια διατέθηκαν για τη βελτίωση του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου και συνέβαλαν στην επέκταση των προγραμμάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Η μακροχρόνια αύξηση της συνολικής προσφοράς εκτιμάται στις εν λόγω μελέτες σε 2% του ΑΕΠ. Ωστόσο, η θετική αξιολόγηση της εμπειρίας της Ιρλανδίας βασίζεται σε ορισμένες παραδοχές για την απόδοση των δαπανών και όχι σε άμεσες ενδείξεις για την συμβολή της στην ανάπτυξη. Με μια τέτοια βάση, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε σε παρόμοιο συμπέρασμα και για την Ελλάδα, εφόσον το ύψος των κονδυλίων ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν συγκρίσιμο μεταξύ των δύο χωρών.

Τα εν λόγω κονδύλια όμως μπορούν από τη φύση τους να υποκατασταθούν, άρα το κρίσιμο ερώτημα είναι σε ποια έκταση οι κοινοτικές εισροές υποκατέστησαν την εγχώρια χρηματοδότηση. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, οι δημόσιες επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκαν απότομα στην Ιρλανδία κατά τη δεκαετία του 1980 και παρέμειναν χαμηλές τη δεκαετία του 1990. Στην Ελλάδα, μετά την ένταξη στην ΕΕ, οι δημόσιες επενδύσεις παραμένουν σχετικά σταθερές στο 3% του ΑΕΠ, υπερβαίνοντας κατά τι αυτές της Ιρλανδίας τη δεκαετία του 1990. Δεν είναι σαφές λοιπόν αν οι κοινοτικοί πόροι αντιπροσωπεύουν ένα καθαρό πρόσθετο κονδύλιο που ενίσχυσε τις επενδύσεις σε υποδομή είτε της μιας είτε της άλλης χώρας.

Εν κατακλείδι, μολονότι η Ελλάδα και η Ιρλανδία παρουσιάζουν πολλές ενδιαφέρουσες ομοιότητες και διαφορές, η Ελλάδα πιθανότητα δεν θα ακολουθήσει την πορεία της Ιρλανδίας, δηλαδή ανάπτυξη στηριζόμενη κυρίως στις εξαγωγές. Δεν υπάρχουν επίσης ομοιότητες μεταξύ των δύο χωρών όσον αφορά την προσφορά εργασίας. Ο πληθυσμός της Ελλάδας που βρίσκεται σε παραγωγική ηλικία αυξάνεται σχετικά αργά και προς το παρόν η αγορά εργασίας της υπάγεται σε πολύ εκτενέστερους κανονιστικούς περιορισμούς.

5. Παράδειγμα Ελληνο-Ιρλανδικής Συνεργασίας στο Χώρο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης:

Η Περίπτωση του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης και του Cork Institute of Technology

Στις αρχές της δεκαετίας 1990, ο κ. Παντελής Κυρμιζογλου, καθηγητής του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης, επισκέφθηκε το Institute of Technology στο Cork της Ιρλανδίας (Cork RTC), κατά τη διάρκεια ενός κύκλου επισκέψεων του σε ιρλανδικά αλλά και σε άλλα ευρωπαϊκά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σκοπός των επισκέψεων αυτών ήταν η δημιουργία ενός δικτύου μεταξύ των ΤΕΙ της Ευρώπης, το οποίο θα επέτρεπε την ανταλλαγή εκπαιδευτικών και μαθητών.

Οι προσπάθειές του στέφθηκαν με απόλυτη επιτυχία κι έτσι δημιουργήθηκε ένα πρόγραμμα συνεργασίας μεταξύ των Πανεπιστημίων (I.C.P.), το ονομαζόμενο ERASMUS. Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Ινστιτούτα από την Ιρλανδία, Αγγλία, Σκοτία, Γερμανία, Γαλλία κι Ελλάδα συμφώνησαν στην πολύπλευρη συνεργασία ανταλλαγής μαθητών κι εκπαιδευτικών.

Οι ανταλλαγές αυτές συνεχίζονται. Βέβαια οι κανονισμοί του I.C.P. αντικαταστάθηκαν με συμφωνίες μεταξύ των ιδρυμάτων και του Ευρωπαϊκού γραφείου SOCRATES (άλλοτε ERASMUS). Η Margaret Mulderrig, από το Διεθνές Γραφείο του CIT, συντονίζει τις διαδικασίες του προγράμματος SOCRATES, τις επισκέψεις φοιτητών από ινστιτούτα χωρών άλλων ηπείρων και τις ανταλλαγές εκπαιδευτικών και μαθητών. Η εισροή των φοιτητών με το SOCRATES από την Ευρώπη υπερέχει πάρα πολύ αριθμητικώς των φοιτητών του CIT, οι οποίοι ταξιδεύουν στην Ευρώπη για σπουδές. Στα μαθήματα επιχειρήσεων, υπάρχουν πολλά παραδείγματα φοιτητών που πήγαν στο CIT

για ένα χρόνο σπουδών σύμφωνα με το πρόγραμμα SOCRATES, αλλά έμειναν ακόμη ένα χρόνο για να πάρουν το δίπλωμα BBS.

Η σχέση μεταξύ του Business School του CIT και της σχολής Λογιστικής και Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, έχει ενδυναμωθεί ανταλλάσσοντας μεγάλο αριθμό φοιτητών και εκπαιδευτικών με το πρόγραμμα SOCRATES. Παρακάτω αναφέρονται δύο αξιόλογες περιπτώσεις ανταλλαγής.

Ο τέως Διευθυντής της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, κ. Σπύρος Βασιλειάδης δημιούργησε ένα μάθημα «Επιχειρηματικότητας κι έναρξης επιχειρήσεων», για να διδαχθεί στα ΤΕΙ της βόρειας Ελλάδας (ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, Καβάλας, Σερρών).

Σε μία επίσκεψή του στο CIT είδε εγχειρίδια τα οποία αναφέρονται πάνω στην έναρξη των επιχειρήσεων, του εκδοτικού οίκου OAK TREE PRESS. Ο κ. Βασιλειάδης εντυπωσιάστηκε από το βιβλίο με τίτλο: “Starting Your Own Business” του Ron Immink & Brian O’ Kane. Η Rita O’ Kane, η οποία ηγείται του οίκου OAK TREE PRESS, έδωσε στον κ. Βασιλειάδη αντίτυπο του βιβλίου το οποίο μετάφρασε στην ελληνική γλώσσα και το εξέδωσε με την υποστήριξη ελληνικού εκδοτικού οίκου. Η συγκεκριμένη ελληνική έκδοση αποτελεί εγχειρίδιο για τους φοιτητές της Επιχειρηματικότητας του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης. Επίσης το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο της Θεσσαλονίκης (ΕΒΕΘ) προωθεί το βιβλίο σε σχολεία με σκοπό να ενδιαφερθούν οι νέοι άνθρωποι στην ιδέα της έναρξης μιας επιχείρησης.

Η Ντανιέλ Λυσιμάχου, από το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, σπούδασε Marketing στο CIT το ακαδημαϊκό έτος 2001-2002. Ολοκλήρωσε μία υπέροχη εργασία για τις ευκαιρίες του Marketing του Ελληνικού Κρασιού στην Ιρλανδία. Αρίστευσε ανάμεσα σε 120 συμφοιτητές της, ολοκλήρωσε το Master της στο Goteborg της Σουηδίας και μόλις ξεκίνησε τις σπουδές της για το PhD στο Manchester Business School. Το περιοδικό “The Learning City” αφιέρωσε ένα άρθρο για την κ. Λυσιμάχου το 2003. Οι μελέτες της Ντανιέλ στο CIT δημοσιεύτηκαν σε καθημερινή εφημερίδα της Θεσσαλονίκης καθώς και σε ένα περιοδικό για το εμπόριο τροφών και ποτών το οποίο κυκλοφορεί πανελλαδικά.

ΜΕΡΟΣ Γ΄ : ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

1. Εισαγωγή

Μετά την ένταξη της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση το 2001, η ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε με ταχύ ρυθμό, ενώ αυξήθηκαν οι δυνατότητές της για την αντιμετώπιση των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Για την αντιμετώπιση αυτών των διαρθρωτικών προβλημάτων, η ελληνική κυβέρνηση έχει θέσει στόχους και προτεραιότητες, η υλοποίηση των οποίων αποτελεί πρόκληση για την ελληνική οικονομία. Ήδη, έχουν δρομολογηθεί σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες αναμένεται να συνεισφέρουν σημαντικά στην επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ, με διάχυση της ανάπτυξης σε όλους τους τομείς και τις περιφέρειες της ελληνικής οικονομίας. Επίσης, η συνέχιση κι εμβάθυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων πρόκειται να δώσει επιπλέον ώθηση στη δυναμική που έχει αναπτύξει η ελληνική οικονομία, ώστε να προσεγγίσει ακόμα περισσότερο το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και να πετύχει τους στόχους της Λισσαβόνας. Έπειτα, αναφέρονται οι προοπτικές ανάπτυξης που έχει η Ελλάδα κατά τις επόμενες δεκαετίες.

Τέλος, η πτυχιακή, αυτή, εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα τα οποία αποκομίζονται από τη σύγκριση της Ελλάδας με το παράδειγμα της Ιρλανδίας.

2. Προτεραιότητες και στόχοι: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ για την Κυβέρνηση

Η Κυβέρνηση δίνει προτεραιότητα στη βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων οικονομικών, δηλαδή στην αλλαγή, τη σύνθεση των δημόσιων δαπανών και τον επαναπροσανατολισμό τους προς παραγωγικότερες χρήσεις. Για αυτόν τον σκοπό και λαμβάνοντας υπόψη τις δομικές ανεπάρκειες του παρόντος συστήματος, η κυβέρνηση έχει ζητήσει τεχνική βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για το φορολογικό σύστημα και τον έλεγχο των δαπανών.

Στόχος της κυβέρνησης είναι η διασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και των δημοσίων οικονομικών της χώρας με την άσκηση ενός μείγματος πολιτικής που αποσκοπεί: (i) στην αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας και του ποσοστού απασχόλησης, και (ii) στην ενημέρωση της κοινής γνώμης και στην εξασφάλιση της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης για την απαιτούμενη μεταρρύθμιση μέσω μίας διαδικασίας εθνικού διαλόγου που έχει ήδη ξεκινήσει μέσω της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής στην οποία εκπροσωπούνται όλοι οι κοινωνικοί εταίροι.

Την βάση θα αποτελέσουν σχετικές αναλογιστικές μελέτες που θα σκιαγραφούν όλες τις παραμέτρους του προβλήματος, ενώ ο διάλογος θα καταλήξει σε μία εντολή στην επόμενη κυβέρνηση να εφαρμόσει τα επόμενα βήματα. Η διαδικασία κοινωνικής διαβούλευσης είναι εξαιρετικά σημαντική προκειμένου να αποφευχθούν οι εμπειρίες του παρελθόντος, στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, που λόγω έλλειψης συναίνεσης οι μεταρρυθμίσεις δεν προχώρησαν σε βάθος ή σταμάτησαν τελείως.

Εν τω μεταξύ, η κυβέρνηση προχωρά στην εφαρμογή των υπολοίπων διατάξεων του νόμου 2002 για τις συντάξεις. Στο πλαίσιο της εφαρμογής της υφιστάμενης νομοθεσίας, δόθηκε λύση στο πρόβλημα της επικουρικής ασφάλισης των τραπεζοϋπαλλήλων, με μείωση του κατακερματισμού του συστήματος, εξασφάλιση της πληρωμής των συντάξεων και των ώριμων συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, καθώς και περιφρούρηση των όρων

ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών. Αυτή η παρέμβαση διευθέτησε το ζήτημα της εφαρμογής των Διεθνών Χρηματοοικονομικών Προτύπων και ενίσχυσε την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος του τραπεζικού τομέα.

Στην κατεύθυνση της αλλαγής του μίγματος των δαπανών, η περικοπή λειτουργικών δαπανών αποτελεί βασική προτεραιότητα το 2005. Οι λειτουργικές δαπάνες μειώνονται κατά 6,5% σε ονομαστικούς όρους και, ειδικότερα, οι καταναλωτικές δαπάνες μειώνονται κατά 16,2%, επίσης σε ονομαστικούς όρους. Η εξοικονόμηση πόρων από λειτουργικές δαπάνες θα είναι μεγαλύτερη τα επόμενα έτη σε μία προσπάθεια για αποδοτικότερη κατανομή των πόρων.

Η κυβέρνηση προγραμματίζει επίσης την εφαρμογή ενός αποτελεσματικότερου συστήματος ελέγχου των δημοσίων δαπανών. Μέχρι τώρα, ο έλεγχος αναφέρεται μόνο στη νομιμότητα και την τακτικότητα των δαπανών που περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό (π.χ., νομική τεκμηρίωση και παραστατικά για κάθε στοιχείο των δαπανών). Προβλέπεται η καθιέρωση ενός ανεξάρτητου σώματος δημοσιονομικών επιθεωρητών μαζί με υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου σε κάθε Υπουργείο ή τοπική αυτοδιοίκηση και νομικά πρόσωπα γενικότερα (με προϋπολογισμό που υπερβαίνει τα 3 εκατομμύρια €).

Ένα νέο πλαίσιο έχει σχεδιαστεί επίσης για τη λειτουργία των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών (ΔΕΚΟ), βασισμένη στην πιστή εφαρμογή των επιχειρησιακών σχεδίων, τη συγκρατημένη εισοδηματική πολιτική (σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες), τον έλεγχο των δανειακών αναγκών και την έγκριση δανειοδότησης μόνο για επενδυτικούς σκοπούς και εξυπηρέτηση του χρέους.

Όσον αφορά τα έσοδα, η πραγματοποιηθείσα μεταρρύθμιση περιλαμβάνει διατάξεις για διαφανέστερους και αποδοτικότερους φορολογικούς ελέγχους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τις επιχειρήσεις. Οι έλεγχοι για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις και τους ελεύθερους επαγγελματίες με κύκλο εργασιών (ακαθάριστα έσοδα) μέχρι ενός ορισμένου ορίου θα απλοποιηθούν σημαντικά. Ένας κατάλογος των εκπιπτόμενων δαπανών έχει ήδη δημοσιευθεί, μειώνοντας το βαθμό αυθαιρεσίας των ελεγκτών και την ανάγκη προσφυγής στα δικαστήρια. Πέρα από τα ζητήματα ισονομίας, η μείωση του διοικητικού βάρους των επιχειρήσεων και η καταπολέμηση της διαφθοράς αναμένεται να διευρύνουν την φορολογική βάση.

Το νομικό πλαίσιο για το άνοιγμα των αγορών στον ανταγωνισμό (ειδικότερα κλάδους δικτύων) είναι ουσιαστικά σε ισχύ. Στις τηλεπικοινωνίες, οι εναλλακτικοί φορείς έχουν κερδίσει ήδη ένα συνολικό μερίδιο 15% της συνολικής αγοράς σταθερής τηλεφωνίας (αυτό το μερίδιο είναι σχεδόν 30% όσον αφορά στις διεθνείς κλήσεις). Στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, ένας νέος νόμος υιοθετήθηκε το 2003 επιτρέποντας, μεταξύ άλλων, ασύμμετρη αντιμετώπιση της ΔΕΗ σε ό,τι αφορά στις συμφωνίες διαθεσιμότητας ισχύος στην παραγωγή ενέργειας. Η δευτερογενής νομοθεσία εκκρεμεί και το ίδιο ισχύει για το λογιστικό διαχωρισμό της ΔΕΗ. Στην αγορά φυσικού αερίου, η κυβέρνηση επιλέγει ένα ταχύτερο άνοιγμα της αγοράς και, σύμφωνα με την πρόσφατη νομοθεσία, όλοι οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των συμπαραγωγών με κατανάλωση πάνω από 25 εκατομμύρια μ³/έτος γίνονται επιλέξιμοι καταναλωτές αρχίζοντας από την 1η Ιουλίου 2005. Στην ηλεκτρική ενέργεια και στις αγορές φυσικού αερίου, τα εγχώρια συστήματα έχουν ήδη (ή πολύ σύντομα θα έχουν) διασυνδεθεί με εκείνα των γειτονικών χωρών, παρέχοντας κατά συνέπεια μια εναλλακτική λύση στην ύπαρξη εναλλακτικών προμηθευτών στην εγχώρια αγορά.

Όσον αφορά τις χρηματοοικονομικές αγορές, νέα νομοθεσία έχει ετοιμαστεί, ενσωματώνοντας μεταξύ άλλων την οδηγία 2003/6/EC για την κατάχρηση της αγοράς. Η έμφαση δίνεται σε προληπτικά μέτρα, που στόχο έχουν στην αύξηση της διαφάνειας στην αγορά μέσω έγκαιρης αποκάλυψης και διάδοσης ακριβών πληροφοριών στους επενδυτές. Ήδη ετοιμάζεται συμπληρωματική νομοθεσία για περαιτέρω βελτίωση του λειτουργικού πλαισίου των χρηματοοικονομικών αγορών.

3. Μεταρρυθμίσεις που διενεργούνται

Η έντονη αναπτυξιακή δυναμική της Ελληνικής Οικονομίας υποστηρίζεται πλέον από σειρά διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, που εστιάζονται στην ενίσχυση της παραγωγικότητας και της απασχόλησης.

Η Ελληνική Κυβέρνηση επιλέγει και εφαρμόζει ένα μίγμα οικονομικής πολιτικής που στοχεύει στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος, την απλοποίηση και ορθολογικοποίηση του φορολογικού συστήματος, τον περιορισμό της γραφειοκρατίας, τη διευκόλυνση της έναρξης λειτουργίας των επιχειρήσεων και στην παροχή επιπλέον επενδυτικών κινήτρων με στόχο την τόνωση της ιδιωτικής επενδυτικής δραστηριότητας. Επιπροσθέτως, τα προγράμματα αποκρατικοποιήσεων που δρομολογούνται ανοίγουν τις αγορές στον ανταγωνισμό και προσελκύουν επιπλέον ιδιωτικές επιχειρηματικές επενδύσεις.

Μερικές από τις σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν ήδη δρομολογηθεί είναι:

- Η φορολογική μεταρρύθμιση, η οποία συνίσταται στη μείωση των φορολογικών συντελεστών για τις επιχειρήσεις στο 25% έως το 2007 (μείωση 10 ποσοστιαίων μονάδων), στην απλοποίηση των φορολογικών ελέγχων και στη θεσμοθέτηση σημαντικών απαλλαγών στις δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία. Επίσης νέα νομοθεσία έχει προετοιμαστεί, στοχεύοντας στη μείωση της γραφειοκρατίας και του χρόνου που απαιτείται για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων καθώς και του κόστους, παρέχοντας συγχρόνως προτεραιότητα στην προστασία του περιβάλλοντος, της δημόσιας υγείας και της ασφάλειας. Η σχετική νομοθεσία (νόμοι 2516/97, 2965/01, πολυάριθμες υπουργικές αποφάσεις) θα απλοποιηθεί και θα επικαιροποιηθεί προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έλλειψη νομοθετικής κωδικοποίησης, ο μειωμένος συντονισμός μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών και ο λαβύρινθος των συναρμοδιοτήτων.
- Ο νέος βελτιωμένος επενδυτικός νόμος,
- Ο νέος νόμος για τις Συμπράξεις Δημοσίου – Ιδιωτικού τομέα,
- Η επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων,

- Η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος των τραπεζών,
- Ο εξορθολογισμός της λειτουργίας των ΔΕΚΟ,
- Η απλοποίηση των διαδικασιών ίδρυσης νέων επιχειρήσεων ,
- Η διεύρυνση του ωραρίου των εμπορικών καταστημάτων,
- Η διευθέτηση του χρόνου εργασίας και η μείωση του κόστους των υπερωριών.

Επιπλέον, η Κυβέρνηση έχει προετοιμάσει μια εκτεταμένη μεταρρύθμιση του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης που σύντομα θα υποβληθεί σε δημόσια διαβούλευση. Ο κύριος στόχος της προτεινόμενης μεταρρύθμισης είναι να εξασφαλίσει την οικονομική βιωσιμότητα βραχυπρόθεσμα και τη διατηρησιμότητα του συστήματος μακροπρόθεσμα (μέσω της συγκράτησης δαπανών) αντιμετωπίζοντας συγκεκριμένες αδυναμίες του παρόντος συστήματος και εξασφαλίζοντας ένα ικανοποιητικό επίπεδο υπηρεσιών για όλους τους Έλληνες πολίτες.

Το πιο πιεστικό πρόβλημα βραχυπρόθεσμα είναι η συσσώρευση χρέους προς τους προμηθευτές νοσοκομείων. Αυτήν την περίοδο, είναι σε εξέλιξη η αναδιάρθρωση αυτού του χρέους, ενώ ετοιμάζονται και άλλα μέτρα για να αποτρέψουν την επανεμφάνισή του στο μέλλον όπως : ένα συγκεντρωτικό σύστημα διαχείρισης των προμηθειών του δημοσίου, ένα νέο σύστημα διοίκησης για τα δημόσια νοσοκομεία (που βασίζεται στη μεταβίβαση λειτουργικής εξουσίας στο επίπεδο του τοπικού νοσοκομείου) και ένα νέο ηλεκτρονικό σύστημα λογιστικής παρακολούθησης για όλα τα νοσοκομεία του ΕΣΥ και τα κέντρα υγείας που στο τέλος κάθε οικονομικού έτους θα πρέπει να παρουσιάζουν ισολογισμούς.

Όσον αφορά στη μείωση του κόστους μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΥΚΑ) προγραμματίζει:

- Την υιοθέτηση ενός ενιαίου πληροφοριακού συστήματος για το Εθνικό Σύστημα Υγείας (Ε.Σ.Υ.), του λεγόμενου «IASYS», που θα συμβάλει στην αποτελεσματικότερη χρήση των διαθέσιμων για την περίθαλψη πόρων. Σε πρώτη φάση, το «IASYS» θα εφαρμοστεί σε 18 νοσοκομεία

μέχρι το 2008 και αναμένεται ότι θα μειώσει το λειτουργικό κόστος τους (εκτός του κόστους εργασίας) μέχρι και κατά 50% περίπου.

- Η εφαρμογή των σύγχρονων διοικητικών μεθόδων στα νοσοκομεία ΕΣΥ όπως περιγράφεται παραπάνω,
- Νέοι μηχανισμοί τιμολόγησης και κοστολόγησης,
- Αυξημένος έλεγχος των κοινωνικών υπηρεσιών.

Το ΥΥΚΑ βασίζεται επίσης στις συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ), και πιο συγκεκριμένα στις συνεργασίες μεταξύ των δημόσιων νοσοκομείων και των ιδιωτικών ασφαλιστικών επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών νοσηλείας στα νοσοκομεία του ΕΣΥ(ασφάλεια, τροφοδοσία, υπηρεσίες καθαριότητας και συντήρησης). Η δυνατότητα επέκτασης της χρήσης της αποκαλούμενης "Ολυμπιακής" υποδομής υγείας διερευνάται με σκοπό την καλύτερη δυνατή χρήση νέων πτερύγων που έχουν κατασκευαστεί, κυρίως στα γενικά νοσοκομεία του ΕΣΥ της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας. Προγραμματίζονται επίσης πιλοτικά σχέδια συμπράξεων Δημοσίου-Ιδιωτικού τομέα και Ιδιωτικών Χρηματοοικονομικών πρωτοβουλιών (PPP/PFI) για την κατασκευή δημόσιων νοσοκομείων.

Ταυτόχρονα, η αναδιοργάνωση της Δημόσιας Επιχείρησης Ανέγερσης Νοσηλευτικών Μονάδων (ΔΕΠΑΝΟΜ) και η σχεδιαζόμενη υποκατάσταση με νέο σχήμα που να μπορεί να επεκταθεί στην αγορά της Νοτιοανατολικής Ευρώπης μπορούν να επιφέρουν μείωση του κόστους των συμπληρωματικών συμβάσεων έργων κατασκευής έως και 20%.

Αυτή την περίοδο βρίσκεται υπό διαμόρφωση και ένα νέο νομοσχέδιο για τις κρατικές προμήθειες που στοχεύει στη μείωση της διασποράς των παραγγελιών και στον εξορθολογισμό του συστήματος. Η βασική αρχή πάνω στην οποία βασίζεται το νομοσχέδιο είναι η κεντρική διαχείριση των προμηθειών η οποία, σε συνδυασμό με την εφαρμογή του ενιαίου πληροφοριακού συστήματος θα επιτρέψει την διενέργεια Κεντρικών Διεθνών Διαγωνισμών. Στόχος είναι να μειωθεί το κόστος των προμηθειών κατά 15%.

Το σύνολο των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, τόσο των ήδη εφαρμοζόμενων όσο και αυτών που θα εφαρμοστούν μεσοπρόθεσμα, περιγράφεται αναλυτικά στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, το οποίο έχει

ήδη υποβληθεί στην Ε.Ε. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές αναμένεται να συνεισφέρουν στην επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ, με διάχυση της ανάπτυξης σε όλους τους τομείς και τις περιφέρειες της ελληνικής οικονομίας. Μόνο η μείωση των φορολογικών συντελεστών των επιχειρήσεων κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες προβλέπεται να συμβάλει μεσοπρόθεσμα στον ετήσιο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ έως 0,5 ποσοστιαίες μονάδες.

4. Αναπτυξιακές προοπτικές της Ελλάδας

Προοπτικές της οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα κατά τις προσεχείς δεκαετίες:

- Η πρωταρχική πηγή ανάπτυξης πιθανόν θα εξακολουθήσει να βασίζεται σε εγχώριους πόρους και θεσμούς που αποσκοπούν στην ικανοποίηση των εγχώριων αναγκών.
- Εφόσον η Ελλάδα δεν είχε ποτέ μεγάλο βιομηχανικό τομέα, η οικονομία της έχει τη δυνατότητα να μετασχηματιστεί ομαλότερα σε σχέση με πολλές άλλες χώρες από αγροτική σε μια οικονομία που θα βασίζεται κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών. Για να είναι επιτυχής αυτή η μετάβαση, θα πρέπει να δοθεί ακόμη μεγαλύτερη προσοχή στις βασικές εισροές που απαιτούνται για μια σύγχρονη οικονομία βασιζόμενη στις υπηρεσίες, όπως ιδίως εκπαίδευση και επικοινωνίες υψηλής ποιότητας, στις οποίες θα υπάρχει ευρεία πρόσβαση.
- Το διεθνές συγκριτικό πλεονέκτημα της Ελλάδας, όπως αποκαλύφθηκε, έγκειται στη ναυτιλία, τον τουρισμό, τον πολιτισμό και τον αθλητισμό (αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των ολυμπιακών εγκαταστάσεων για τη φιλοξενία παγκόσμιων αθλητικών γεγονότων). Η γεωγραφική της θέση και το κλίμα της, σε συνδυασμό με την ιστορία της, δημιουργούν ευοίωνες προοπτικές για το μέλλον των τομέων αυτών. Η ναυτιλία παρουσίαζε παλαιότερα σημαντική εξάρτηση από τις πετρελαϊκές κρίσεις και ίσως θα εξακολουθήσει να παρουσιάζει. Στο βαθμό που ο ελληνικός τουρισμός είναι ελκυστικός λόγω των τιμών και όχι τόσο λόγω της ποιότητάς του, η κατάσταση αυτή μπορεί να αλλάξει. Η Ελλάδα διαθέτει πολύ περισσότερα πλεονεκτήματα πέρα από τον ήλιο, τις παραλίες, το σουβλάκι και το τζατζίκι της και θα πρέπει να στοχεύσει σε μια τουριστική αγορά εισοδηματικώς και μορφωτικώς ανωτέρου επιπέδου, που να ζητά κάτι παραπάνω από ήλιο, είτε με ξενοδοχεία πέντε αστέρων είτε χωρίς. Μια τέτοια τουριστική πολιτική θα μπορούσε εν μέρει να στηριχθεί στις φυσικές καλλονές των ελληνικών νησιών, όμως πολύ πιο αποτελεσματικός θα είναι ο συνδυασμός της ιστορίας και του τοπίου, ο οποίος θα αποτελέσει τη βάση για έναν τουρισμό που θα σέβεται

περισσότερο τον πολιτισμό και την ιστορία της Ελλάδος, και που ως εκ τούτου θα αφήνει πιο φιλικά ίχνη στο πέρασμά του.

- Από γεωγραφική άποψη, θα αναμέναμε να διαπιστώσουμε συγκριτικό πλεονέκτημα όσον αφορά τις προσπάθειες οικονομικής επέκτασης προς ανατολάς, δεδομένου ότι η Ελλάδα αποτελεί, ιστορικά και γεωγραφικά, σταυροδρόμι. Οι προγραμματιζόμενες επενδύσεις βασίζονται στην καλύτερη γνώση και τις ασφαλέστερες επαφές και επομένως είναι πιθανό να προσφέρουν ένα καλύτερο συνδυασμό κινδύνου και αποδόσεων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα εάν υπάρχουν σχετικά λίγες άλλες χώρες που λαμβάνουν θέση εκκίνησης την ίδια χρονική στιγμή. Τούτο έχει μέχρι στιγμής αποδεχθεί από την πρόσφατη εμπειρία των ΞΑΕ που κατευθύνονται από την Ελλάδα προς το εξωτερικό και αφορούν τον τραπεζικό κλάδο και άλλους κλάδους. Καθώς άλλοι δυνητικοί εμπορικοί εταίροι από την Ανατολική Ευρώπη και την Εγγύς Ανατολή αρχίζουν με τη σειρά τους να ακολουθούν πορεία σύγκλισης, ενδέχεται να υπάρξουν περισσότερα επενδυτικά προγράμματα που θα χρησιμοποιούν την Ελλάδα ως εφελτήριο για διείσδυση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όπως η Ιρλανδία αποτέλεσε πρόσφατα αντίστοιχο εφελτήριο για αμερικανικές εταιρίες που επιθυμούσαν να αποκτήσουν βάση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
- Μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΕ δεν σημειώθηκαν ταχείς ρυθμοί σύγκλισης. Και ούτε η ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ είναι πιθανό να δώσει από μόνη της σημαντική ώθηση στο εμπόριο ή στην ανάπτυξη. Σύμφωνα με το στοιχείο που παραθέτουν οι Frankel και Rose (2000), η υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος θα οδηγήσει σε πολύ μεγαλύτερη άνοδο της οικονομικής δραστηριότητας, πιθανόν να αποτελούν υπερεκτιμήσεις. Εάν πρόκειται να υπάρξει ανανέωση της επενδυτικής δραστηριότητας και της ανάπτυξης στην Ελλάδα και από τις επαφές της με τις μεσογειακές χώρες και με τους προς βορρά και ανατολάς γείτονές τους. Καθώς οι περιοχές αυτές εντέλει ανακάμπτουν μετά τις εξελίξεις που σημειώθηκαν τη δεκαετία του 1990 και κατά το μεγαλύτερο τμήμα του προηγούμενου αιώνα, η Ελλάδα έχει ευνοϊκή θέση για να αποτελέσει περιφερειακό κέντρο,

κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου και πηγή κεφαλαίων, τεχνογνωσίας και επιχειρηματικότητας.

Σε όλα τα σενάρια, η προσπάθεια για δημοσιονομική πειθαρχία διασφαλίζει ότι ο στόχος για δημόσιο έλλειμμα κάτω από την τιμή αναφοράς θα επιτευχθεί πλήρως και μέσα στα χρονικά περιθώρια των συστάσεων του Συμβουλίου της 17^{ης} Φεβρουαρίου 2005 σύμφωνα με το άρθρο 104.9 της Συνθήκης. Έτσι, με αξιόπιστη στατιστική βάση, καθίσταται πλέον δυνατή η προώθηση και εφαρμογή υπεύθυνης, διαφανούς και αποτελεσματικής δημοσιονομικής πολιτικής.

Η οικονομική πολιτική μεσοπρόθεσμα, δηλ. το 2005-2007, αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις:

- Να επαναφέρει το δημοσιονομικό έλλειμμα κάτω από την τιμή αναφοράς μέχρι το τέλος του 2006 και να είναι συμβατή με τις συστάσεις του Συμβουλίου, σύμφωνα με το άρθρο 104, παράγραφος 9 της 17^{ης} Φεβρουαρίου 2005.
- Να επαναφέρει τα δημοσιονομικά μεγέθη σε πτωτική πορεία, παρέχοντας επίσης και ένα περιθώριο ασφαλείας σύμφωνα με τις συστάσεις των Γενικών Προσανατολισμών Οικονομικής Πολιτικής.
- Να είναι συνεπής με τις συστάσεις των Γενικών Προσανατολισμών Οικονομικής Πολιτικής και, ειδικότερα, να επιταχύνει τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ: Μακροοικονομικές Προοπτικές

Σε εκατ. Ευρώ	Κωδ. ESA	2004 Επιπ.	2004	2005	2006 % μεταβολή	2007	2008
1.Πραγματικό ΑΕΠ	B1*g	112631	4,7	3,6	3,8	3,8	4
2.Ονομαστικό ΑΕΠ	B1*g	167169	8,4	7,7	7,4	7,1	7,1
Παράγοντες του πραγματικού ΑΕΠ							
3.Ιδιωτική Κατανάλωση	P.3	77189	4,4	3,2	3,2	3,2	3,3
4.Δημόσια Κατανάλωση	P.3	16314	3,9	2,5	1,2	1,1	0,7
5.Ακαθ.επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	P.51	30884	5,7	1	5,4	6,5	6,8
6.Μεταβολή αποθεμάτων (% του ΑΕΠ)	P.52 + P.53	130	0,1	0	0	0	0
7.Εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών	P.6	25446	11,5	5	6,8	7,3	7,5
8.Εισαγωγές αγαθών & υπηρεσιών	P.7	37332	9,3	0,7	4,9	6	6,1
Συμβολή στη μεταβολή του ΑΕΠ							
9.Εγχώρια τελική ζήτηση			5,13	2,83	3,8	4,7	4,22
10.Μεταβολή αποθεμάτων	P.52 + P.53		0,05	-0,13	0,02	-0,04	-0,01
11.Εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών	B.11		-0,51	0,9	-0,02	-0,23	-0,2

Πηγή: Επικαιροποιημένο Π.Σ.Α. 2005-2008

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Μπορεί, τελικά, να μιμηθεί η Ελλάδα την Ιρλανδία;

Οι επιτυχίες που σημείωσε η Ελλάδα στο μακροοικονομικό τομέα μετουσιώθηκαν σε βελτίωση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης, τουλάχιστον σε σύγκριση με τους ρυθμούς της προηγούμενης 25ετίας.

Εξετάζοντας την εμπειρία της Ιρλανδίας, παρατηρούμε ότι είναι μάλλον απίθανο να αποτελέσει υπόδειγμα για το τι πρόκειται να συμβεί στην Ελλάδα. Η Ιρλανδία είναι κυρίως παράδειγμα οικονομικής επέκτασης που βασίζεται στις εξαγωγές και προωθεί τις ξένες εταιρίες οι οποίες χρησιμοποιούν την Ιρλανδία ως εφελθτήριο για τις εξαγωγές τους προς τις λοιπές χώρες της Ευρώπης. Η χώρα έχει συνθήκες που ευνοούν την αξιοποίηση της πρωτοβουλίας για την Ενιαία Αγορά και επίσης έχει μακρά παράδοση συνεργασίας με ξένες εταιρίες, ιδίως αμερικάνικες. Παράλληλα, η υποτιμημένη συναλλαγματική της ισοτιμία δημιούργησε συνθήκες ώστε ο μεταποιητικός της κλάδος να είναι πολύ ανταγωνιστικός εντός της ΕΕ.

Εμπορικός τομέας: η Ελλάδα θα μπορούσε να προσπαθήσει να μιμηθεί την Ιρλανδία όσον αφορά την προσέλκυση ξένων επιχειρήσεων. Θα ξεκινούσε όμως από πολύ δυσμενή αφετηρία αφού δεν διαθέτει κάποια από τα πλεονεκτήματα της Ιρλανδίας, όπως η γλώσσα και η εύκολη πρόσβαση στις κυριότερες ευρωπαϊκές αγορές. Η ύπαρξη πολυάριθμων κανονιστικών περιορισμών, ιδίως σε σχέση με τις αγορές εργασίας, καθιστά επίσης την Ελλάδα λιγότερο ελκυστική ως τόπο εγκατάστασης ξένων επιχειρήσεων.¹ Επίσης, η Ελλάδα ως χώρα που εξαγει προϊόντα χαμηλής τεχνολογίας και εντάσεως εργασίας, είναι πιθανό να αντιμετωπίσει έντονο ανταγωνισμό από τις οικονομίες της Ανατολικής Ευρώπης. Τέλος, η απόφαση της χώρας να ενταχθεί στη ζώνη του ευρώ χωρίς υποτιμημένο νόμισμα, αποκλείει μια αναπτυξιακή πολιτική που θα βασίζεται στις εξαγωγές.²

¹ Σύμφωνα με μελέτη του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα κατείχε την 24^η θέση μεταξύ 26 χωρών όσον αφορά τη νομοθεσία προστασίας της απασχόλησης, ενώ η Ιρλανδία την 5^η θέση.

² Η Ελλάδα αντιμετώπιζε σοβαρούς περιορισμούς λόγω της επιθυμίας της να ενταχθεί στην ΟΝΕ στην αρχή του 2001: τα περιθώρια απόκλισης από τους στόχους για τον πληθωρισμό ήταν ελάχιστα, ενώ με μία μεγαλύτερη υποτίμηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα υπήρχε ο κίνδυνος να αυξηθεί ο πληθωρισμός σε επίπεδα υψηλότερα από το σχετικό κριτήριο της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Επιλέγοντας να ενταχθεί στη ζώνη του ευρώ με την τρέχουσα συναλλαγματική ισοτιμία, η κυβέρνηση προφανώς έκρινε ότι τα οφέλη που θα αποκόμιζε αν συμμετείχε νωρίς στη ζώνη του ευρώ θα ήταν τόσα ώστε θα άξιζε να απορρίψει την υποτίμηση του νομίσματος ως μοχλό για την προώθηση μιας αναπτυξιακής στρατηγικής περισσότερο προσανατολισμένης προς τις εξαγωγές.

Εργατικό Δυναμικό: Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα αποκόμισε σημαντικά οφέλη από την αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου του εργατικού της δυναμικού. Το μορφωτικό επίπεδο των ατόμων ηλικίας μεταξύ 25 και 34 ετών είναι κατά πολύ υψηλότερο από ό,τι των παλαιότερων γενεών, είναι συγκρίσιμο με αυτό της Ιρλανδίας και υπερέρχει από εκείνο της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Βέβαια, οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία, εκφραζόμενες ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι ακόμη πολύ χαμηλότερες από το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ (3,7% έναντι 4,7%) και υστερούν σε σχέση με άλλες συγκρίσιμες ευρωπαϊκές οικονομίες. Επίσης, οι υπάρχοντες δείκτες του μορφωτικού επιπέδου δεν λαμβάνουν υπόψη τους την ποιότητα των παρεχόμενων γνώσεων.

Η σημαντική απελευθέρωση των αγορών εργασίας και η αύξηση των δαπανών για την παιδεία θα μπορούσαν να βελτιώσουν περαιτέρω τις προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης αναβαθμίζοντας την ποιότητα του ελληνικού εργατικού δυναμικού. Παρότι πρόσφατα έχουν γίνει κάποιες μικρές αλλαγές, οι αγορές εργασίας στην Ελλάδα υπάγονται σε πληθώρα διοικητικών ρυθμίσεων, ενώ η υψηλή φορολόγηση του εισοδήματος από μισθωτές υπηρεσίες στρέφει πολλούς εργαζομένους προς την παραοικονομία. Όλα αυτά αποτελούν σημαντικότερα εμπόδια για τη συμμετοχή ξένων επιχειρήσεων.

Δημόσια Υποδομή: Η Ελλάδα υστερεί από την υπόλοιπη Ευρώπη όσον αφορά την ανάπτυξη της δημόσιας υποδομής της. Υστερεί ιδίως στον τομέα των μεταφορών, των ταχυδρομικών υπηρεσιών και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Μολονότι το κράτος έχει λάβει υψηλά κονδύλια από την ΕΕ για να αναβαθμίσει την υποδομή του, τα τελευταία χρόνια μεγάλο μέρος των εν λόγω κονδυλίων χρησιμοποιήθηκε για την επιδότηση δημόσιων επιχειρήσεων. Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 η κυβέρνηση δρομολόγησε την πώληση ή τη θέση υπό εκκαθάριση πολλών από τις επιχειρήσεις που είχαν ενταχθεί στο δημόσιο τομέα τη δεκαετία του 1980, όμως το αποτέλεσμα ήταν μία δεκαετία, ή και περισσότερο, χαμένων επενδύσεων. Επιπλέον, δεδομένων των δημοσιονομικών προβλημάτων, δεν υπάρχουν πολλές επιλογές πέρα από την επέκταση και την επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων, προκειμένου να αντληθούν πόροι για τον εκσυγχρονισμό της υποδομής.

Χρηματοπιστωτικός Τομέας: Σημαντική πρόοδος έχει σημειωθεί όσον αφορά τη μεταρρύθμιση του συστήματος των κρατικών τραπεζών. Ωστόσο, το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα παραμένει ιδιαίτερα αναποτελεσματικό σε σχέση

μα την υπόλοιπη Ευρώπη, με μεγάλες διαφορές μεταξύ επιτοκίων χορηγήσεων και επιτοκίων καταθέσεων, ο δε βαθμός χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης στην Ελλάδα είναι χαμηλός. Ένα δυναμικότερο και πιο ανταγωνιστικό τραπεζικό σύστημα θα βοηθούσε να αξιοποιηθούν καλύτερα οι ισχυροί αποταμιευτικοί πόροι και θα ενίσχυε την αποτελεσματικότητα του τραπεζικού κλάδου. Επιτυγχάνοντας την εξυγίανση πολλών κρατικών τραπεζών, η Ελλάδα θα πρέπει να είναι σε θέση να προωθήσει ένα επιθετικό πρόγραμμα για την ιδιωτικοποίηση των τραπεζών αυτών και για την ανάπτυξη των αγορών ιδιωτικών τίτλων.

Εν ολίγοις, η Ελλάδα εφάρμοσε ένα ιδιαίτερα επιτυχές πρόγραμμα για τη σταθεροποίηση του μακροοικονομικού της περιβάλλοντος, βρίσκεται όμως ακόμη στη διαδικασία εκπόνησης μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για την προώθηση της οικονομικής της ανάπτυξης. Δεν υπάρχουν σαφώς προσδιορισμένοι τομείς στους οποίους η χώρα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα στη διεθνή σφαίρα, ούτε έχουν γίνει ακόμη οι θεσμικές αλλαγές που θα δημιουργούσαν ανταγωνιστικές πιέσεις για ταχύτερη εισαγωγή τεχνολογικών καινοτομιών και για αύξηση της αποτελεσματικότητας της εγχώριας οικονομίας. Για παράδειγμα, η Ελλάδα δεν διαθέτει κάποιο τομέα, όπως ο εξαγωγικά προσανατολισμένος κλάδος ηλεκτρονικών της Ιρλανδίας, ο οποίος θα μπορούσε να αποτελέσει μοχλό για την οικονομική ανάπτυξη.

Εάν η χώρα δεν πρόκειται να ακολουθήσει την παραδοσιακή οδό, δηλαδή να χρησιμοποιήσει τον τομέα των εμπορεύσιμων αγαθών ως κύριο μοχλό ανάπτυξης, χρειάζεται να διαμορφώσει μία εναλλακτική προσέγγιση και να βασιστεί στην ταχεία αναβάθμιση των κλάδων εκείνων του τομέα των υπηρεσιών που έχουν εγχώριο προσανατολισμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

→ Βιβλία:

- Ευρωπαϊκή Κίνηση: Ελληνική Επιτροπή για την Ευρωπαϊκή Ένωση (1996): «Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Απολογισμός της Πρώτης 15ετίας. Προοπτικές.», εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ. ΑΘΗΝΑ
- Κορρές Μ. Γεώργιος(1998): «Ελληνική Οικονομία. Οικονομική Πολιτική κι Ανάλυση των Βασικών Μεγεθών», εκδόσεις ΑΘ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ. ΑΘΗΝΑ
- Κορρές Μ. Γεώργιος, Χιόνης Π. Διονύσιος (2003): «Ελληνική Οικονομία. Οικονομική Πολιτική κι Ανάλυση των Βασικών Μακροοικονομικών Μεγεθών», εκδόσεις ΑΘ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ. ΑΘΗΝΑ
- Πανταζίδης Ν. Στέλιος (2002): «Μακροοικονομικές Εξελίξεις και Οικονομική Πολιτική στην Ελλάδα. Από τη Μεταπολίτευση Μέχρι την Ένταξη στην Ο.Ν.Ε. (1975-2000)», εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ Α.Ε. ΑΘΗΝΑ
- Ralph C. Bryant, Γκαργκάνας Χ. Νικόλαος, Τάβλας Σ. Γεώργιος (2003): «Οικονομικές Επιδόσεις και Προοπτικές της Ελλάδος» ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΗΕ ΒROOKINGS INSTITUTION. ΑΘΗΝΑ – ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ (μετάφραση του τόμου: “Greece’ s Economic Performance and Prospects”, ο οποίος εκδόθηκε το 2001)

→ **Internet:**

Χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα τα οποία αποκομίστηκαν από πολλές ιστοσελίδες. Τα περισσότερα, όμως, και τα πιο σημαντικά αποκομίστηκαν από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομίας & Οικονομικών Ελλάδος (www.mnec.gr)

- Γενική Επισκόπηση
- Εξελίξεις και Προοπτικές της Ελληνικής Οικονομίας: Γενική Επισκόπηση
- Επικαιροποιημένο Π.Σ.Α. 2004 – 2007 (Αναθεωρημένο), Μάρτιος 2005
- Επικαιροποιημένο Π.Σ.Α. 2005 – 2008, Δεκέμβριος 2005

Καθώς κι από την ιστοσελίδα του αντίστοιχου υπουργείου οικονομίας της Ιρλανδίας.

→ **Εφημερίδες:**

- Ειδικές Εκδόσεις της Καθημερινής The economist:«Το Ιρλανδικό Θαύμα», Ιανουάριος 2005 – τεύχος 13

→ **Περιοδικά:**

- Walsh Michael: “The Greek Connection”, *The Learning City*, Cork Institute Of Technology, Δεκέμβριος 2005, volume 7 – issue 3, σελ. 52